

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

Кафедра приватного та публічного права

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до семінарських занять з дисципліни
«Конституційне право та процес»
2 частина
(для студентів спеціальності 081«Право»)

«До друку, в світ дозволяю»

Декан _____

Протокол № 16 від 28 травня 2025 р.

Укладачі:

М.І.Антоненко

Г.В.Татаренко

М.В. Руденко

Весь цифровий і фактичний матеріал,

бібліографічні відомості перевірені.

Написання одиниць відповідає стандартам.

Київ-2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

Кафедра приватного та публічного права

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до семінарських занять з дисципліни
«Конституційне право та процес»
2 частина
(для студентів спеціальності 081 «Право»)

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри правознавства
Протокол № 16 від 28 травня 2025 р.

Київ-2025

УДК 342(477)(075.8)

Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни «Конституційне право та процес» (для студентів за спеціальністю 081 «Право» 2 частина / Укладачі: М.І. Антоненко, Г.В.Татаренко, М.В. Руденко – Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2025. – 57 с.

Методичне видання спрямоване на вивчення і засвоєння студентами самостійно та на підставі лекційного матеріалу теоретичної основи та практичного матеріалу з дисципліни «Конституційне право та процес», аналізу внутрішнього та міжнародного законодавства, судової практики що спрямовані на найбільш швидкий та ефективний судовий захист прав, свобод та інтересів, стимулювання активної позиції суб'єктів адміністративного права, вирішення теоретичних та практичних проблем у сфері державного управління.

Укладачі:

М.І.Антоненко, доц.
Г.В.Татаренко, проф.
М.В. Руденко, проф.

Відповідальний за випуск:

Г.А.Капліна, доц.

Рецензент:

Л.В.Котова, проф.

З М І С Т

1. Вступ	3
2. Тематичні плани семінарських занять.....	4
Семінарське заняття 1. Поняття, предмет і метод конституційного процесуального права України.....	5
Семінарське заняття 2. Виборчий процес в Україні.....	8
Семінарське заняття 3. Порядок організації та діяльності Верховної Ради України	11
Семінарське заняття 4. Законодавчий процес.....	14
Семінарське заняття 5. Організація діяльності комітетів та тимчасових комісій Верховної Ради України	18
Семінарське заняття 6. Організація роботи народних депутатів у Верховній Раді України та серед виборців.....	21
Семінарське заняття 7. Організація діяльності Президента України.....	24
Семінарське заняття 8. Організація діяльності виконавчої влади в Україні	27
Семінарське заняття 9. Конституційні процесуальні засади організації та діяльності Конституційного Суду України.....	30
Семінарське заняття 10. Організація діяльності суб'єктів місцевого самоврядування.....	32
Семінарське заняття 11. Конституційні процесуальні основи правового статусу особи	36
Семінарське заняття 12. Конституційно-правова відповідальність	39
3. Перелік питань для підсумкового контролю.....	42
4. Рекомендована література.....	46
4. Інформаційні джерела.....	55

Семінарське заняття 1.

Тема № 14. Поняття, предмет і метод конституційного процесуального права України

План.

1. Поняття, предмет і метод конституційно-процесуального права
2. Конституційно-процесуальні норми, їх особливості та класифікація
3. Конституційно-процесуальні відносини
4. Джерела конституційно-процесуального права, їх оцінка та правова характеристика
5. Конституційно-процесуальне право як наука і навчальна дисципліна
6. Тенденції розвитку конституційно-процесуального права України

Мета заняття: сформувати уявлення про конституційне процесуальне право, як галузь, з'ясувати його місце серед інших галузей права, визначити поняття й предмет галузі, висвітлити актуальні проблеми науки конституційного процесуального права, охарактеризувати методи та принципи галузі, проаналізувати основні джерела, зрозуміти специфіку конституційно-правових норм та підстави для їхньої класифікації; знати, що є підставою для виникнення, зміни і припинення конституційно-правових відносин; вміти відрізнити предмет і метод галузі конституційного права від предмета і методології науки конституційного права.

Основні поняття: конституційне процесуальне право; предмет конституційного процесуального права; метод конституційного процесуального права; система конституційного процесуального права; конституційно-процесуальна норма; особливості конституційно-процесуальних норм; класифікація конституційно-правових норм; конституційно-правові відносини; суб'єкти конституційного процесуального права; юридичні факти, джерела конституційного процесуального права; нормативно-правовий акт; закон; принципи права; принципи конституційно-процесуального права.

Додаткові питання для обговорення

1. В чому полягає особливість конституційно-процесуальних норм та чи можуть передбачені ними санкції тягнути за собою наслідки формально-юридичного характеру?
2. Чому держава і народ України не можуть вважатися безпосередніми суб'єктами конституційно-процесуальних відносин попри те, що прямо згадуються у нормах Конституції і звичайних законів?
3. В чому полягає відмінність “широкого” і “вузького” розуміння поняття конституційного процесу та на яких основних принципах будується конституційно-процесуальна діяльність?
4. Конституція як основне джерело конституційно-процесуального права.

Теми рефератів

1. Конституційно-процесуальне право як галузь права.
2. Конституційно-процесуальні норми: зміст, особливості та класифікація.
3. Санкції в конституційно-процесуальному праві.

Практичні завдання

1. Скласти схему «Система конституційного процесуального права України».
2. На основі наукових періодичних видань підготувати реферати на тему «Особливості конституційно-процесуального права в зарубіжних країнах».

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 року із змін. /Верховна Рада України. [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80)
2. Виборчий кодекс України// Відомості Верховної Ради України. – 2020. - №7, №8, №9. – ст. 48. Із змінами.
3. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 26 січня 2021 року // Офіційний вісник України. – 2021. - №31. – стор. 11, стаття 1762, код акта 104261/2021.
4. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 року// Відомості Верховної Ради України. – 2014. - №26. – ст. 892. Із змінами.
5. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 року// Відомості Верховної Ради України. – 2019. - №21. – ст. 81. Із змінами.
6. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року// Відомості Верховної Ради України. – 2015. - №28. – ст. 250.
7. Резолюція Ради з прав людини ООН, ухвалена 4 березня 2022 року 49/1 “Становище у сфері прав людини в Україні внаслідок російської агресії”//Право України. – 2022. - №12. - с.18-22.
8. Закон України «Про правотворчу діяльність України» від 24 серпня 2023 р. // Голос України. — 19.09. 2023. — № 32.

Література

1. Верховенство конституційних норм у національній системі права: монографія / Поличко Т. В., Бисага Ю. М., Берч В. В., Дешко Л. М., Нечипорук Г. Ю., Петрецька Н. І.; Ужгородський національний

- університет; Інститут держави і права країн Європи. Ужгород: РІК-У, 2021. 220 с.
2. Конституційне право України: навч.-метод. Посібник [Електронний ресурс]/ Д.С. Терлецький, М.В. Афанасьєва, Ю.Д. Батан та ін.; за заг. ред. Д.С. Терлецького. - Одеса: 2020. - 242с. Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/12412> DOI10.32837/11300.12412
 3. Конституційне право України: підручник / [Т.М. Слінько, Л.І. Летнянчин, Ф.В. Веніславський та ін.]; за заг. ред. Т.М. Слінько. – Харків: Право, 2020. – 592 с.
 4. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, О.М. Лисенко, А.А. Мелешевич. – К.: ВАІТЕ, 2021. – 528с.
 5. Лук'янов Д. Правова система: поняття та різноманітність у сучасному світі // Право України. - 2019.- №3. – с.158-176.
 6. Мельник Р. Принцип законності vs. принцип правомірності: до питання про оновлення юридичних засад діяльності органів публічної влади// Право України. - 2018.- №11. – с.14-31.
 7. Мороз А. Держава і місцеве самоврядування в Україні як інститути утвердження влади народу (питання взаємодії)// Право України. – 2021. - №2. - с. 42-51.
 8. Пересада О.М. Конституційне право України: навчальний посібник в таблицях та схемах / О.М. Пересада. – Київ: ВД «Дакор», 2020. – 248 с. 51
 9. Рішення Європейського суду з прав людини щодо застосування тимчасових заходів у справі у зв'язку з військовою агресією Росії проти України від 1 березня 2022 року (витяг) // Право України. – 2022. - №3. - с. 39.
 10. Скрипнюк О., Скрипнюк О. Демократична, соціальна, правова держава в контексті національної ідеї України// Право України. – 2021. - №2. - с. 52-62.
 11. Совгіря О. В. Предмет конституційно-процесуального права України // Бюлетень Міністерства юстиції України, 2008.- № 9.
 12. Совгіря О.В. Конституційно-процесуальне право України: Навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 533 с.
 13. Совгіря О.В., Шукліна Н.Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 556 с.
 14. Теліпка В.Е. Конституційно-процесуальне право України: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 568 с.

15. Теплюк М. Конституційне визначення публічної влади – ключова ланка юридичної доктрини України// Право України. – 2021. - №2. - с. 29-41.
16. Якимович Я. В. Конституційне право України. Курс лекцій / Яким Васильович Якимович. – Ужгород, 2022. – 129 с.
17. Савчин М. Вступ, або Чинники трансформації конституційного права в умовах війни// Право України. – 2023. - №1. - с. 9-11.
18. Савчин М. Руссо-українська війна та трансформація конституційного права// Право України. – 2023. - №1. - с. 12-53.
19. Барабаш Ю., Берченко Г. Чи здатна захистити себе демократія в умовах війни? (На досвіді державного будівництва під час російської агресії) // Право України. – 2023. - №1. - с. 54-75.
20. Конституційно-процесуальне право України: підручник / за загальною редакцією Бисага Ю.М., Гомонай В.В., Чечерський В.І. – Ужгород. – 2024. – с.435.
21. Савчин М. Чесноти і цінності у праві та їх вплив на Конституцію // Право України. – 2024. - №1. - с.108-118.

Семінарське заняття 2.

Тема 15. Виборчий процес в Україні.

План.

1. Виборчий процес і його стадії: поняття, законодавче врегулювання.
2. Особливості законодавчого регулювання виборів:
 - а) депутатів Верховної Ради України;
 - б) Президента України;
 - в) органів місцевого самоврядування.
3. Конституційно-правові основи всеукраїнського референдуму в Україні.
4. Делікти в конституційно-правовому інституті виборчого права та референдуму.

Мета заняття: сформулювати уявлення про виборчий процес і його стадії, визначити нормативно-правові акти по регулюванню виборчого процесу в Україні, з'ясувати особливості законодавчого регулювання виборчого процесу виборів депутатів Верховної Ради України, Президента України, органів місцевого самоврядування. Охарактеризувати конституційно-правові основи всеукраїнського референдуму в Україні.

Основні поняття: безпосередня демократія, Всеукраїнські і місцеві референдуми, збори (сходи) громадян, громадські комітети, вибори, виборчі округи, виборчі дільниці, виборчі комісії, списки виборців, голосування, накази виборців, звіти депутатів, звіти виконкомів, місцеві ради, місцеві ініціативи, державні адміністрації.

Додаткові питання для обговорення

1. Назвіть правила підрахунків голосів, що застосовуються при існуванні різних виборчих систем. Користуючись виборчим законодавством України, знайдіть відповідні статті, що встановлюють ці правила.
2. Підстави та порядок визнання виборів недійсними.
3. Оскарження порушень виборчих прав громадян України.

Теми рефератів

1. Порядок організації виборів Президента України.
2. Порядок реалізації громадянами України виборчого права на виборах Президента України.
3. Вимоги до кандидата на пост Президента України: порівняльно-правова характеристика.
4. Участь засобів масової організації в процесі виборів Президента України.

Практичні завдання

3. Скласти схему «Стадії виборчого процесу в Україні».
4. На основі наукових періодичних видань підготувати реферати на тему «Напрямки вдосконалення виборчого процесу в Україні»

Нормативно-правові акти

1. Конституція України// Відомості Верховної Ради України. – 1996. №30. – ст. 141. із змінами.
2. Закон України "Виборчий кодекс України"// Відомості Верховної Ради України. — 2020. — № 7-8-9 — Ст. 366.
3. Закон України “Про Центральну виборчу комісію”// Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 36. – Ст.448.
4. Закон України “Про Державний реєстр виборців”// Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 20. – Ст.282.
5. Закон України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу»// Відомості Верховної Ради України - 2003.- № 3.- Ст. 12.
6. Закон України. Про внесення змін до Конституції України // Відомості Верховної Ради. – 2005. - № 2. - ст.44.
7. Закон України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 11, — Ст. 143.
8. Кримінальний Кодекс України// Відомості Верховної Ради. – 2001. - № 25-26. - ст.131. (Особлива частина. Розділ І. Злочини проти виборчих,

- трудоу та інших особистих прав і свобод людини та громадянина.Розділ5. – Ст. 157-160.)
9. Постанова Верховної Ради України «Про Меморандум порозуміння й миру» № 1280-VII від 20 травня 2014 року //Голос України. 2014. - 24 травня.
 - 10.Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»// Відомості Верховної Ради України. — 2019. — № 21. — Ст. 81.
 - 11.Про всеукраїнський референдум: Закон України від 26 січня 2021 року // Офіційний вісник України. – 2021. - №31. – с. 11.

Література.

1. Совгиря О. В. Конституційно процесуальне право України : навч. посіб. / О. В. Совгиря. –К.: Юрінком Інтер, 2010. – 322 с.
2. Актуальні проблеми конституційного права України. Підручник./за заг. Ред. проф. Олійника А.Ю. – К. – 2013. – 554с.
3. Конституційний процес в Україні та світовий досвід конституціоналізму : монографія / [Шемшученко Ю.С., Батанов О.В., Крусян А.Р.]. – К. – 2014. – 262с.
4. Нестерович В.Ф. Виборче право як підгалузь конституційного права України// Право і суспільство. – 2018. - №3. – С. 44-49.
5. Ключковський Ю.Б. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні: монографія. Київ: Ваіте. - 2018. - 908 с.
6. Конституційне право України: навч.-метод. Посібник [Електронний ресурс]/ Д.С. Терлецький, М.В. Афанасьєва, Ю.Д. Батан та ін.; за заг. ред. Д.С. Терлецького. - Одеса: 2020. - 242с.
7. Конституційне право України: підручник /[Т.М. Слінько, Л.І. Летнянчин, Ф.В. Веніславський та ін.]; за заг. ред. Т.М. Слінько. – Харків: Право, 2020. – 592 с.
8. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, О.М. Лисенко, А.А. Мелешевич. – К.: ВАІТЕ, 2021. – 528с.
9. Пересада О.М. Конституційне право України: навчальний посібник в таблицях та схемах / О.М. Пересада. – Київ: ВД «Дакор», 2020. – 248 с.
10. Стефанчук Р. Юридична природа народовладдя як політико-правової категорії // Право України. - 2019.- №10. – с.13-24.

- 11.Ющик О. Демократія і народовладдя в Україні як предмет юридичної доктрини// Право України. - 2019.- №10. – с.25-39.
- 12.Батанов О. Народовладдя та муніципальна влада: феноменологія співвідношення і взаємодії// Право України. - 2019.- №10. – с.175-194.
- 13.Вітюк Д. Л. Вибори як інститут безпосередньої демократії: теоретико-правовий аспект / Д. Л. Вітюк, О. А. Павлюх // Альманах права. Правовий моніторинг і правова експертиза: питання теорії та практики. – 2019. – Вип. 10. – С.115–121.
- 14.Виборче право України. Навчальний посібник/ За ред. В.Ф.Погорілка, М.І.Ставнічук — К.: Парламентське вид-во, 2003. — 383 с.
- 15.Скрипнюк О., Скрипнюк О. Демократична, соціальна, правова держава в контексті національної ідеї України// Право України. – 2021. - №2. - с. 52-62.
- 16.Рабінович П. На шляху до формування доктрини основоположних прав людини //Право України. – 2022. - №1. - с. 23-38.
- 22.Рішення Європейського суду з прав людини щодо застосування тимчасових заходів у справі у зв'язку з військовою агресією Росії проти України від 1 березня 2022 року (витяг) // Право України. – 2022. - №3. - с. 39.
- 23.Конституційно-процесуальне право України: підручник / за загальною редакцією Бисага Ю.М., Гомонай В.В., Чечерський В.І. – Ужгород. – 2024. – с.435.
- 24.Савчин М. Чесноти і цінності у праві та їх вплив на Конституцію // Право України. – 2024. - №1. - с.108-118.

Семінарське заняття 3.

Тема 17. Порядок організації та діяльності Верховної Ради України

План.

1. Сесія – основна організаційна форма роботи Верховної Ради України. Планування роботи Верховної Ради України.
2. Особливості підготовки та проведення першої сесії Верховної Ради України нового скликання.
3. Порядок проведення пленарних засідань Верховної Ради.
4. Позачергові сесії Верховної Ради України.
5. Здійснення в Україні парламентського контролю. Порядок проведення парламентських слухань

Мета заняття: визначати основні організаційні форми роботи Верховної Ради України та порядок планування роботи парламенту, з'ясувати особливості підготовки та проведення першої сесії Верховної Ради України

нового скликання та порядок проведення чергових і позачергових сесій законодавчого органу.

Основні поняття: Верховна Рада, Голова Верховної Ради, комітети, групи (фракції), тимчасові спеціальні комісії, Погоджувальна рада, апарат Верховної Ради, інститут законодавства, народний депутат, законодавча ініціатива, законодавчий процес, функції, повноваження, Президія сесії; види сесій - чергові, позачергові; голосування, пленарні засідання, процедурне рішення, проект закону, закон, постанова, Регламент Верховної Ради.

Додаткові питання для обговорення

1. Охарактеризуйте Верховну Раду України як орган законодавчої влади;
2. Визначте форми роботи Верховної Ради України;
3. Охарактеризуйте конституційну процедуру організації діяльності новообраного складу Верховної Ради України.
4. Визначте конституційну процедуру ведення пленарних засідань
5. Визначте повноваження Головуючого на пленарному засіданні Верховної Ради України;
6. У яких випадках Головуючий може бути відсторонений від ведення засідання;
7. Хто відповідно до норм Конституції України наділений гарантованим правом на виступ на засіданні з обговорюваного питання, якщо воно стосується їх повноважень;
8. Які акти має право приймати Верховної Ради.
9. Дайте визначення поняттю парламентський контроль;
10. Розкрийте зміст прямого і не прямого парламентського контролю;
11. В чому полягає сутність парламентського контролю за діяльністю уряду;
12. З якою метою у парламенті проводяться парламентські слухання.

Теми рефератів.

1. Регламент Верховної Ради України як нормативна основа організації її роботи.
2. Формування депутатських фракцій, депутатської більшості та опозиції у Верховній Раді України.
3. Конституційно-правові основи організації діяльності комітетів Верховної Ради України.

Практичні завдання

1. Визначте проблеми з практичною реалізацією ідей парламентаризму в Україні і власні пропозиції щодо їх вирішення.

Нормативно-правові акти.

1. Конституція України// Відомості Верховної Ради України. – 1996. №30. – ст. 141. із змінами.
2. Закон України “Про статус народного депутата України”// Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 3. – Ст.17.
3. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 14-17. — Ст. 133.
4. Закон України «Про комітети Верховної Ради України»// Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 19. — Ст. 134.
5. Закон України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу»// Відомості Верховної Ради України - 2003.- № 3.- Ст. 12.
6. Закон України «Про внесення змін до Конституції України» // Відомості Верховної Ради. – 2005. - № 2. - ст.44.
7. Закон України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 11, — Ст. 143.
8. Закон України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» від 19 грудня 2019 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2020. — № 27. — Ст. 174.
9. Постанова Верховної Ради України «Положення про помічника-консультанта народного депутата України»// Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 37. — Ст. 283.
10. «Положення про порядок роботи у Верховній Раді України із проектами законів, постанов, інших актів Верховної Ради України»// Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 11, — Ст. 143.
11. Положення про порядок роботи з законопроектами та іншими документами, що вносяться Президентом України на розгляд Верховної Ради України// <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/95#Text>
12. Методичні рекомендації щодо розроблення проектів законів та дотримання вимог нормопроектної техніки: Схвалено постановою колегії Міністерства юстиції України від 21 листопада 2000 р. N 41// https://zakononline.com.ua/documents/show/210597_210662
13. Закон України «Про правотворчу діяльність України» від 24 серпня 2023 р. // Голос України. — 19.09. 2023. — № 32.

Література.

1. Актуальні проблеми конституційного права України: підручник/За заг.

2. ред.. професора Олійника А.Ю. – К.: Видавничий дім “Скіф”, 2013. – 554с.
3. Конституційний процес в Україні та світовий досвід конституціоналізму : монографія / [Шемшученко Ю.С., Батанов О.В., Крусян А.Р.]. – К. – 2014. – 262с.
4. Верховенство конституційних норм у національній системі права: монографія / Поличко Т. В., Бисага Ю. М., Берч В. В., Дешко Л. М., Нечипорук Г. Ю., Петрецька Н. І.; Ужгородський національний університет; Інститут держави і права країн Європи. Ужгород: РІК-У, 2021. 220 с.
5. Конституційне право України: навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. – 2-е вид., перероб. І доп. / В.О. Боняк, В.А. Завгородній, А.В. Самотуга, Л.А. Філяніна. – Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 293 с.
6. Конституційне право України: навч.-метод. Посібник [Електронний ресурс]/ Д.С. Терлецький, М.В. Афанасьєва, Ю.Д. Батан та ін.; за заг. ред. Д.С. Терлецького. - Одеса: 2020. - 242с. Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/12412> DOI10.32837/11300.12412
7. Конституційне право України: підручник / [Т.М. Слінько, Л.І. Летнянчин, Ф.В. Веніславський та ін.]; за заг. ред. Т.М. Слінько. – Харків: Право, 2020. – 592 с.
8. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, О.М. Лисенко, А.А. Мелешевич. – К.: ВАІТЕ, 2021. – 528с.
9. Пересада О.М. Конституційне право України: навчальний посібник в таблицях та схемах / О.М. Пересада. – Київ: ВД «Дакор», 2020. – 248 с. 51
10. Совгіря О.В., Шукліна Н.Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 556 с.
11. Совгіря О.В. Конституційно-процесуальне право України: Навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 533 с.
12. Скрипнюк О., Скрипнюк О. Демократична, соціальна, правова держава в контексті національної ідеї України// Право України. – 2021. - №2. - с. 52-62.
13. Рішення Європейського суду з прав людини щодо застосування тимчасових заходів у справі у зв'язку з військовою агресією Росії проти України від 1 березня 2022 року (витяг) // Право України. – 2022. - №3. - с. 39.
14. Венгер В. Забезпечення системності національного законодавства в умовах війни: парламентський практичний вимір// Право України. – 2023. - №1. - с 76-93.

Семінарське заняття 4.

Тема 18. Законодавчий процес.

План.

1. Загальна характеристика законотворчого процесу в Україні.
2. Поняття, принципи і стадії законодавчого процесу.
3. Порядок розробки законопроектів та здійснення права законодавчої ініціативи.
4. Конституційна процедура розгляду законопроектів у трьох читаннях.
5. Підписання, опублікування та введення в дію законів України.

Мета заняття: з'ясувати основні ознаки законотворчого процесу в Україні, визначити принципи і стадії законодавчого процесу, сформулювати уявлення про порядок розробки законопроектів та механізм здійснення права законодавчої ініціативи, розкрити зміст розгляду законопроектів у трьох читаннях та порядок підписання, опублікування і введення в дію законів України.

Основні поняття: Верховна Рада, Голова Верховної Ради, комітети, групи (фракції), тимчасові спеціальні комісії, Погоджувальна рада, апарат Верховної Ради, інститут законодавства, народний депутат, законодавча ініціатива, законодавчий процес, функції, повноваження, Президія сесії; види сесій - чергові, позачергові; голосування, пленарні засідання, процедурне рішення, проект закону, закон, постанова, Регламент Верховної Ради.

Додаткові питання для обговорення

1. Дайте визначення поняттю законотворчість та назвіть її основні риси.
2. Що таке законодавчий процес? На яких принципах базується законодавча діяльність представницьких органів народу?
3. Назвіть і охарактеризуйте стадії законодавчого процесу. Чи можливе прийняття закону “в обхід” однієї чи кількох стадій?
4. У яких формах здійснюється право законодавчої ініціативи у Верховній Раді? Які вимоги ставляться до законопроекту, в якому відображається ця ініціатива?
5. Хто здійснює попередній розгляд і експертизу зареєстрованих в Апараті Верховної Ради законопроектів?
6. Чи може законопроект бути відкликаним і знятим з розгляду після включення його до порядку денного парламентської сесії?
7. Які рішення приймаються Верховною Радою під час розгляду законопроекту за процедурою відповідно першого, другого та третього читань?
8. Що таке порівняльна таблиця законопроекту і що вона має включати?
9. За яких умов можливе скасування результатів голосування за прийняття законопроекту у третьому читанні?
10. Чи може стати підставою для такого скасування виявлення Головою Верховної Ради України будь-яких неточностей чи неузгодженостей у тексті прийнятого парламентом закону вже після його ухвалення?
11. Розкрийте значення поняття “вето”. Яким правом вето наділений Президент України і яка передбачена процедура його додання?

12. Яким чином в Україні відбувається промульгація закону? Чи тягне за собою якісь правові наслідки оприлюднення закону в друкованих виданнях, яким не надано статус офіційних?

Теми рефератів

1. Порядок направлення прийнятих законів на підпис главі держави та процедура подолання президентського вето.
2. Порядок підписання та оприлюднення нормативно-правових актів.

Практичні завдання

1. Скласти схему «Стадії законодавчого процесу в Україні».
2. Зробити презентацію «Обговорення законопроекту в трьох читаннях».

Нормативно-правові акти.

1. Конституція України// Відомості Верховної Ради України. – 1996. №30. – ст. 141. із змінами.
2. Закон України “Про статус народного депутата України”// Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 3. – Ст.17.
3. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 14-17. — Ст. 133.
4. Закон України «Про комітети Верховної Ради України»// Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 19. — Ст. 134.
5. Закон України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу»// Відомості Верховної Ради України - 2003.- № 3.- Ст. 12.
6. Закон України. Про внесення змін до Конституції України // Відомості Верховної Ради. – 2005. - № 2. - ст.44.
7. Закон України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. / / Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 11, — Ст. 143.
8. Закон України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» від 19 грудня 2019 р. / / Відомості Верховної Ради України. — 2020. — № 27. — Ст. 174.
9. Закон України «Про правотворчу діяльність України» від 24 серпня 2023 р. // Голос України. — 19.09. 2023. — № 32.
10. Постанова Верховної Ради України «Положення про помічника-консультанта народного депутата України»// Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 37. — Ст. 283.
11. «Положення про порядок роботи у Верховній Раді України із проектами законів, постанов, інших актів Верховної Ради України»// Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 11, — Ст. 143.
12. Положення про порядок роботи з законопроектами та іншими документами, що вносяться Президентом України на розгляд Верховної Ради України// <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/95#Text>

13. Положення про Апарат Верховної Ради України// <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/769/11-%D1%80%D0%B3>
14. Методичні рекомендації щодо розроблення проектів законів та дотримання вимог нормопроектної техніки: Схвалено постановою колегії Міністерства юстиції України від 21 листопада 2000 р. N 41// https://zakononline.com.ua/documents/show/210597_210662.
15. Закон України «Про правотворчу діяльність України» від 24 серпня 2023 р. // Голос України. — 19.09. 2023. — № 32.

Література.

1. Актуальні проблеми конституційного права України: підручник/За заг. ред. професора Олійника А.Ю. – К.: Видавничий дім “Скіф”, 2013. – 554с.
2. Верховенство конституційних норм у національній системі права: монографія / Поличко Т. В., Бисага Ю. М., Берч В. В., Дешко Л. М., Нечипорук Г. Ю., Петрецька Н. І.; Ужгородський національний університет; Інститут держави і права країн Європи. Ужгород: РІК-У, 2021. 220 с.
3. Конституційне право України: підручник / [Т.М. Слінько, Л.І. Летнянчин, Ф.В. Веніславський та ін.]; за заг. ред. Т.М. Слінько. – Харків: Право, 2020. – 592 с.
4. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, О.М. Лисенко, А.А. Мелешевич. – К.: ВАІТЕ, 2021. – 528с.
5. Пересада О.М. Конституційне право України: навчальний посібник в таблицях та схемах / О.М. Пересада. – Київ: ВД «Дакор», 2020. – 248 с. 51
6. Совгіря О.В., Шукліна Н.Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 556 с.
7. Лисенков С.Л. Основи конституційного процесуального права: Навчальний посібник. – К.: Юрисконсульт, 2007. – 270 с.
8. Скрипнюк О., Скрипнюк О. Демократична, соціальна, правова держава в контексті національної ідеї України// Право України. – 2021. - №2. - с. 52-62.
9. Святоцький О. Поняття, ознаки, атрибути та символи державності // Право України. - 2021.- №9. – с.22-25.
10. Стефанчук Р. Традиція безперервності української державності// Право України. – 2021. - №9. - с. 12-21.
11. Рішення Європейського суду з прав людини щодо застосування тимчасових заходів у справі у зв'язку з військовою агресією Росії проти України від 1 березня 2022 року (витяг) // Право України. – 2022. - №3. - с. 39.

12. Венгер В. Забезпечення системності національного законодавства в умовах війни: парламентський практичний вимір// Право України. – 2023. - №1. - с 76-93.

Семінарське заняття 5.

Тема 19. Організація діяльності комітетів та тимчасових комісій Верховної Ради України.

План.

1. Порядок утворення, система, склад, структура та функції комітетів Верховної Ради.
2. Організаційно-правові форми діяльності комітетів Верховної Ради України.
3. Слухання у комітетах Верховної Ради України.
4. Утворення, припинення діяльності, повноваження та організація роботи тимчасових спеціальних і тимчасових слідчих комісій Верховної Ради.

Мета заняття: на основі нормативно-правових актів з'ясувати порядок утворення, систему, склад, структуру та функції комітетів Верховної Ради, визначити організаційно-правові форми діяльності комітетів, охарактеризувати процедуру підготовки та проведення слухань у комітетах Верховної Ради, сформулювати сукупність знань про утворення, припинення діяльності, повноваження та організація роботи тимчасових спеціальних і тимчасових слідчих комісій Верховної Ради.

Основні поняття: Верховна Рада, Голова Верховної Ради, комітети, групи (фракції), тимчасові спеціальні комісії, Погоджувальна рада, апарат Верховної Ради, інститут законодавства, народний депутат, законодавча ініціатива, законодавчий процес, функції, повноваження, Президія сесії; види сесій - чергові, позачергові; голосування, пленарні засідання, процедурне рішення, проект закону, закон, постанова, Регламент Верховної Ради.

Додаткові питання для обговорення

1. Охарактеризуйте порядок утворення, склад, структуру та функції комітетів Верховної Ради.
2. Якою є система комітетів Верховної Ради чинного скликання? Яким нормативним актом вона визначена?
3. Назвіть організаційно-правові форми діяльності комітетів Верховної Ради.
4. Які акти приймають комітети Верховної Ради?
5. Для виконання яких завдань створюються підкомітети та робочі групи комітетів?
6. Охарактеризуйте порядок утворення, припинення діяльності, повноваження і організацію роботи тимчасових спеціальних і тимчасових слідчих комісій Верховної Ради.

7. Які функції виконує спеціальна тимчасова слідча комісія?

Теми рефератів

3. Порядок утворення і діяльність тимчасової слідчої комісії по розслідуванню вчинення державної зради або іншого злочину Президентом України.

Практичні завдання

1. Складіть схему «Структура комітету Верховної Ради України».
2. Складіть схему «Комітети Верховної Ради України поточного скликання».
3. Зробіть презентацію «Порядок утворення комітету Верховної Ради України».

Нормативно-правові акти.

1. Конституція України// Відомості Верховної Ради України. – 1996. №30. – ст. 141. із змінами.
2. Закон України “Про статус народного депутата України”// Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 3. – Ст.17.
3. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 14-17. — Ст. 133.
4. Закон України «Про комітети Верховної Ради України»// Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 19. — Ст. 134.
5. Закон України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу»// Відомості Верховної Ради України - 2003.- № 3.- Ст. 12.
6. Закон України. Про внесення змін до Конституції України // Відомості Верховної Ради. – 2005. - № 2. - ст.44.
7. Закон України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 11, — Ст. 143.
8. Закон України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» від 19 грудня 2019 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2020. — № 27. — Ст. 174.
9. Закон України «Про правотворчу діяльність України» від 24 серпня 2023 р. // Голос України. — 19.09. 2023. — № 32.
10. Постанова Верховної Ради України «Положення про помічника-консультанта народного депутата України»// Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 37. — Ст. 283.
11. «Положення про порядок роботи у Верховній Раді України із проектами законів, постанов, інших актів Верховної Ради України»// Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 11, — Ст. 143.

12. Положення про порядок роботи з законопроектами та іншими документами, що вносяться Президентом України на розгляд Верховної Ради України// <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/95#Text>
13. Положення про Апарат Верховної Ради України// <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/769/11-%D1%80%D0%B3>
14. Методичні рекомендації щодо розроблення проектів законів та дотримання вимог нормопроектної техніки: Схвалено постановою колегії Міністерства юстиції України від 21 листопада 2000 р. № 41// https://zakononline.com.ua/documents/show/210597_210662.
15. Закон України «Про правотворчу діяльність України» від 24 серпня 2023 р. // Голос України. — 19.09. 2023. — № 32.

Література.

1. Актуальні проблеми конституційного права України: підручник/За заг. ред.. професора Олійника А.Ю. – К.: Видавничий дім “Скіф”, 2013. – 554с.
3. Верховенство конституційних норм у національній системі права: монографія / Поличко Т. В., Бисага Ю. М., Берч В. В., Дешко Л. М., Нечипорук Г. Ю., Петрецька Н. І.; Ужгородський національний університет; Інститут держави і права країн Європи. Ужгород: РІК-У, 2021. 220 с.
4. Конституційне право України: підручник / [Т.М. Слінько, Л.І. Летнянчин, Ф.В. Веніславський та ін.]; за заг. ред. Т.М. Слінько. – Харків: Право, 2020. – 592 с.
5. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, О.М. Лисенко, А.А. Мелешевич. – К.: ВАІТЕ, 2021. – 528с.
6. Пересада О.М. Конституційне право України: навчальний посібник в таблицях та схемах / О.М. Пересада. – Київ: ВД «Дакор», 2020. – 248 с. 51
7. Совгіря О.В., Шукліна Н.Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 556 с.
8. Лисенков С.Л. Основи конституційного процесуального права: Навчальний посібник. – К.: Юрисконсульт, 2007. – 270 с.
9. Скрипнюк О., Скрипнюк О. Демократична, соціальна, правова держава в контексті національної ідеї України// Право України. – 2021. - №2. - с. 52-62.
10. Святоцький О. Поняття, ознаки, атрибути та символи державності // Право України. - 2021.- №9. – с.22-25.
11. Стефанчук Р. Традиція безперервності української державності// Право України. – 2021. - №9. - с. 12-21.
12. Рішення Європейського суду з прав людини щодо застосування тимчасових заходів у справі у зв'язку з військовою агресією Росії проти України від 1 березня 2022 року (витяг) // Право України. – 2022. - №3. -

с. 39.

13. Венгер В. Забезпечення системності національного законодавства в умовах війни: парламентський практичний вимір// Право України. – 2023. - №1. - с 76-93.
14. Стовба О. Чи може право щось зробити з війною? // Право України. – 2024. - №9. - с.13-28.

Семінарське заняття 6.

Тема 20. Організація роботи народних депутатів у Верховній Раді України та серед виборців.

План.

1. Народний депутат України - представник Українського народу у Верховній Раді України. Підстави і порядок виникнення та припинення повноважень народного депутата України.
2. Організаційно-правові форми діяльності народних депутатів у Верховній Раді. Депутатський запит та депутатське звернення.
3. Основні гарантії діяльності народного депутата України.
4. Організація роботи народного депутата України з виборцями.

Мета заняття: засвоїти та поглибити у студентів знання про основи правового статусу народного депутата, визначити та розкрити організаційно-правові форми діяльності народних депутатів у Верховній Раді, процедуру внесення та розгляду депутатського запиту та депутатського звернення, охарактеризувати основні гарантії діяльності народного депутата України та організацію роботи народного депутата України з виборцями.

Основні поняття: Верховна Рада, Голова Верховної Ради, комітети, групи (фракції), тимчасові спеціальні комісії, Погоджувальна рада, апарат Верховної Ради, інститут законодавства, народний депутат, законодавча ініціатива, законодавчий процес, функції, повноваження, Президія сесії; види сесій - чергові, позачергові; голосування, пленарні засідання, процедурне рішення, проект закону, закон, постанова, Регламент Верховної Ради, депутатський запит та депутатське звернення, вільний мандат, імперативний мандат.

Додаткові питання для обговорення

1. Нормативно-правові засади організації діяльності народних депутатів України. Вступ на посаду та порядок дострокового припинення їх повноважень.
2. Реалізація прав і обов'язків народного депутата України у парламенті та у виборчому окрузі.
3. Процедурні особливості реалізації права народного депутата України на депутатський запит та на депутатське звернення.
4. Помічник-консультант народного депутата України.

Теми рефератів

1. Процедура реалізації депутатського запиту та депутатського звернення.
2. Формування депутатських груп, фракцій, парламентської більшості, опозиції.

Практичні завдання

1. Скласти схему «Гарантії діяльності народного депутата України».

Нормативно-правові акти.

1. Конституція України// Відомості Верховної Ради України. – 1996. №30. – ст. 141. із змінами.
2. Закон України “Про статус народного депутата України”// Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 3. – Ст.17.
3. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 14-17. — Ст. 133.
4. Закон України «Про комітети Верховної Ради України»// Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 19. — Ст. 134.
5. Закон України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу»// Відомості Верховної Ради України - 2003.- № 3.- Ст. 12.
6. Закон України. Про внесення змін до Конституції України // Відомості Верховної Ради. – 2005. - № 2. - ст.44.
7. Закон України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. / / Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 11, — Ст. 143.
8. Закон України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» від 19 грудня 2019 р. / / Відомості Верховної Ради України. — 2020. — № 27. — Ст. 174.
9. Закон України «Про правотворчу діяльність України» від 24 серпня 2023 р. // Голос України. — 19.09. 2023. — № 32.
10. Постанова Верховної Ради України «Положення про помічника-консультанта народного депутата України»// Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 37. — Ст. 283.
11. «Положення про порядок роботи у Верховній Раді України із проектами законів, постанов, інших актів Верховної Ради України»// Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 11, — Ст. 143.
12. Положення про порядок роботи з законопроектами та іншими документами, що вносяться Президентом України на розгляд Верховної Ради України// <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/95#Text>
13. Положення про Апарат Верховної Ради України// <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/769/11-%D1%80%D0%B3>
14. Методичні рекомендації щодо розроблення проектів законів та дотримання вимог нормопроектної техніки: Схвалено постановою колегії

Міністерства юстиції України від 21 листопада 2000 р. N 41// https://zakononline.com.ua/documents/show/210597_210662.

15. Закон України «Про правотворчу діяльність України» від 24 серпня 2023 р. // Голос України. — 19.09. 2023. — № 32.

Література.

1. Актуальні проблеми конституційного права України: підручник/За заг. ред.. професора Олійника А.Ю. – К.: Видавничий дім “Скіф”, 2013. – 554с.
2. Верховенство конституційних норм у національній системі права: монографія / Поличко Т. В., Бисага Ю. М., Берч В. В., Дешко Л. М., Нечипорук Г. Ю., Петрецька Н. І.; Ужгородський національний університет; Інститут держави і права країн Європи. Ужгород: РІК-У, 2021. 220 с.
3. Конституційне право України: підручник / [Т.М. Слінько, Л.І. Летнянчин, Ф.В. Веніславський та ін.]; за заг. ред. Т.М. Слінько. – Харків: Право, 2020. – 592 с.
4. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, О.М. Лисенко, А.А. Мелешевич. – К.: ВАІТЕ, 2021. – 528с.
5. Пересада О.М. Конституційне право України: навчальний посібник в таблицях та схемах / О.М. Пересада. – Київ: ВД «Дакор», 2020. – 248 с. 51
6. Совгіря О.В., Шукліна Н.Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 556 с.
7. Лисенков С.Л. Основи конституційного процесуального права: Навчальний посібник. – К.: Юрисконсульт, 2007. – 270 с.
8. Скрипнюк О., Скрипнюк О. Демократична, соціальна, правова держава в контексті національної ідеї України// Право України. – 2021. - №2. - с. 52-62.
9. Святоцький О. Поняття, ознаки, атрибути та символи державності // Право України. - 2021.- №9. – с.22-25.
10. Стефанчук Р. Традиція безперервності української державності// Право України. – 2021. - №9. - с. 12-21.
11. Рішення Європейського суду з прав людини щодо застосування тимчасових заходів у справі у зв'язку з військовою агресією Росії проти України від 1 березня 2022 року (витяг) // Право України. – 2022. - №3. - с. 39.
12. Венгер В. Забезпечення системності національного законодавства в умовах війни: парламентський практичний вимір// Право України. – 2023. - №1. - с 76-93.
13. Стовба О. Чи може право щось зробити з війною? // Право України. – 2024. - №9. - с.13-28. Камінська Н.
14. Правові цінності Європейського Союзу та їхній вплив на національні правопорядки// Право України. – 2024. - №7. - с.56-78.

Семінарське заняття 7.

Тема 21. Організація діяльності Президента України

План

1. Організаційно-правові заходи по підготовці і проведенню виборів Президента України.
2. Вступ на пост новообраного Президента України.
3. Організаційно-правові основи процедури імпічменту в Україні.
4. Організаційні форми діяльності Президента України як гаранта державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина.
5. Процедура реалізації Президентом України повноважень по введенню надзвичайного та воєнного стану.

Мета заняття: засвоєння та поглиблення у студентів знань про основи правового статусу Президента України, взаємовідносини Президента України з органами законодавчої, виконавчої та судової гілок влади, організацію виборів Президента України, форми і методи діяльності Президента України.

Основні поняття: Президент України, глава держави, Кабінет Міністрів України, Офіс Президента, радник Президента України, міністр, міністерство, засідання, колегія, колегіальність, послання Президента, указ, розпорядження, Інститут президентства, інавгурація, імпічмент, Рада національної безпеки та оборони України.

Додаткові питання для обговорення

1. Роль і місце Президента України в системі органів державної влади України.
2. Поняття та види актів Президента України.
3. Реалізація права вето Президентом України.
4. Особливості процедури введення в дію рішень Ради національної безпеки і оборони України.
5. Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим, його статус і організація роботи.

Теми рефератів

1. Роль Президента України в організації роботи Рада національної безпеки і оборони України.
2. Організація прийняття та виконання актів Президента України.
3. Офіс Президента України, організація його роботи.
4. Правові основи введення Президентом України надзвичайного стану.

Практичні завдання

1. Охарактеризуйте правові взаємовідносини уряду і Президента України.
2. Посилаючись на відповідні конституційно-правові норми, опишіть механізм взаємодії по лінії: Президент України - Кабінет Міністрів України; Президент - Рада Міністрів Автономної Республіки Крим.

3. Складіть схему «Структура Офісу Президента України».

Нормативно-правові акти.

1. Конституція України// Відомості Верховної Ради України. – 1996. №30. – ст. 141. із змінами.
2. Закон України «Про Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим» від 2 березня 2000 р. № 1524-III. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - №21. – ст.158.
3. Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України» від 5 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1988. - №35. – ст.237.
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року// Відомості Верховної Ради України. – 2015. - №28. – ст. 250.
5. Закон України «Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпічмент)» від 10 вересня 2019 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2019. - №40. – ст.212.
6. Виборчий кодекс України// Відомості Верховної Ради України. – 2020. - №7, №8, №9. – ст. 48. Із змінами.
7. Указ Президента України «Положення про Офіс Президента України» від 25 червня 2019 року № 436/2019//Офіційний вісник України. - 2019 р., № 51, стор. 17, стаття 1734.
8. Указ Президента України «Про утворення Ставки Верховного Головнокомандувача» //Офіційний вісник України. - 2022 р., № 46, стор. 23, стаття 25042019 р.
9. Указ Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні»// <https://www.president.gov.ua/documents/2352025-54545>

Література.

1. Серьогіна С.Г. Теоретично-правові та організаційні засади функціонування інституту президентства в Україні: монографія. Х.: Ксилон, 2001. 280 с.
2. Волошин Ю.О. До проблеми нормопроектного забезпечення діяльності Президента України в умовах глобалізації та європейської міждержавної інтеграції. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2009. № 2. С. 23-34.
- 2.Волощук О.Т. Повноваження Президента України щодо судової влади. Наук. вісник Чернівецьк. ун-ту. 2011. Правознавство. Вип. 578. С. 46-50.
3. Горбатюк В.В. Інститут президентства в Україні: історико-правовий аспект. Часопис Київського університету права. 2011. № 2. С. 325-329.

4. Григоренко Є.І., Журін М.Ю. Деякі проблеми процедури імпічменту Президента України. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право». 2016. № 21. С. 48-53.
5. Дахова І.І. Розподіл повноважень між Президентом України і Кабінетом Міністрів України. Форум права. 2011. № 1. С. 241-245.
6. Дягілев О.В. Питання взаємодії глави держави з судовою гілкою влади: закордонний досвід. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»,. 2017. № 21. С. 61–65.
7. Манюк П.Т. Право вето Президента України у контексті правової охорони Конституції України. Порівняльно-аналітичне право. 2013. № 3-2. С.87-89.
8. 10.Мартинюк Р. Президент України в системі стримувань і противаг на сучасному етапі. Підприємництво, господарство і право. 2008. № 8. С. 28-31.
9. Мартинюк Р. Президент і виконавча влада: співвідношення інститутів у практиці сучасних республік//Право України. - 2020. - № 3. - С. 256–269.
10. Органи державної влади України / за ред. В.Ф. Погорілка: монографія.К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, 2002. 592 с.
11. Удяк В.І. Компетенція Президента України і Кабінету Міністрів України у сфері виконавчої влади: конституційно-правове регулювання та шляхи вдосконалення. Наук. вісник Херсон. держ. ун-ту. 2014. Вип. 1. Т.1. – С.82- 86. Мартинюк Р.
12. Президент і виконавча влада: співвідношення інститутів у практиці сучасних республік?// Право України. – 2020. - №3. – С.256-269.
13. Скрипнюк О., Скрипнюк О. Демократична, соціальна, правова держава в контексті національної ідеї України// Право України. – 2021. - №2. - с. 52-62.
14. Теплюк М. Конституційне визначення публічної влади – ключова ланка юридичної доктрини України// Право України. – 2021. - №2. - с. 29-41.
15. Савчин М. Руссо-українська війна та трансформація конституційного права// Право України. – 2023. - №1. - с. 12-53.
16. Конституційно-процесуальне право України: підручник / за загальною редакцією Бисага Ю.М., Гомонай В.В., Чечерський В.І. – Ужгород. – 2024. – с.435.
17. Савчин М. Чесноти і цінності у праві та їх вплив на Конституцію // Право України. – 2024. - №1. - с.108-118.

Семінарське заняття 8.

Тема 22. Організація діяльності органів виконавчої влади в Україні.

План.

1. Порядок формування Кабінету Міністрів України. Взаємовідносини Кабінету Міністрів України з Верховною Радою України та Президентом України.
2. Підготовка та проведення засідань Кабінету Міністрів України.
3. Формування місцевих державних адміністрацій. Система та структура місцевих державних адміністрацій. Основна організаційна форма роботи місцевих державних адміністрацій.

Мета заняття: опанувати системою знань, що складають зміст діяльності органів виконавчої влади по реалізації закріплених за ними функцій та повноважень, визначити організаційно-правові форми та процедуру їх реалізації.

Основні поняття: виконавча влада; Кабінет Міністрів України (уряд); Прем'єр-міністр України; віце-прем'єр-міністр; резолюція недовіри; вотум; відставка; міністерство; відомство; місцева державна адміністрація; постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, засідання Кабінету Міністрів України, засідання місцевих державних адміністрацій, Регламент Кабінету Міністрів України, процедура прийняття правових актів, вотум недовіри, кворум.

Додаткові питання для обговорення

1. Визначте структуру конституційно-правового інституту виконавчої влади.
2. Порівняйте правовий статус Кабінету Міністрів України, закріплений Конституцією 1996 р. і Ради Міністрів Української ССР за Конституцією УРСР 1978 р.
3. Дайте визначення поняття “вотум недовіри”. Яка його процедура і правові наслідки?
4. На який строк повноважень утворюється Кабінет Міністрів України? Обґрунтуйте свою відповідь конституційними нормами.
5. Охарактеризуйте зміст понять: відповідальність, підконтрольність і підзвітність Кабінету Міністрів України.
6. Перерахуйте основні нормативно-правові акти, які врегульовують конституційно-правовий статус органів виконавчої влади в Україні та їх діяльність.

Теми рефератів

2. Центральні й інші органи виконавчої влади в Україні: історія і сучасність.
3. Акти Кабінету Міністрів України.

Практичні завдання.

1. Скласти схему «Структура Кабінету Міністрів України».
2. Скласти схему «Система місцевих органів державної виконавчої влади».
3. Встановіть організаційно-правові зв'язки голови державної адміністрації з органами місцевого самоврядування області, району, міст Києва і Севастополя та вкажіть в чому полягає сутність цих взаємовідносин?

Нормативно-правові акти.

1. Конституція України// Відомості Верховної Ради України. – 1996. - №30. – ст. 141. із змінами.
2. Закон України “Про Кабінет Міністрів України” від 27 лютого 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 13. – Ст. 222.
3. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади»//Відомості Верховної Ради України. – 2011. - № 38. - ст.385.
4. Закон України “Про місцеві державні адміністрації” від 9 квітня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20-21. – Ст. 190.
5. Закон України «Про військово-цивільні адміністрації»// Відомості Верховної Ради. – 2015. - № 13. - ст.87.
6. Указ Президента України “Типове положення про міністерство України” від 24 грудня 2010 року № 1199/2010 // <http://www.president.gov.ua/documents/11992010-12325>
7. Указ Президента України “ Положення про Міністерство закордонних справ України” від 30 березня 2016 р. № 281//Офіційний вісник України. – 2016. – № 30. – ст.1195.
8. Указ Президента України “ Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади” від 09.12.2010 № 1085/2010//Офіційний вісник України. – 2010. – № 32. – ст.1026.
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Регламент Кабінету Міністрів України» у редакції постанови КМУ від 9 листопада 2011р. №1156// Офіційний вісник України. – 2007. - № 54. – ст.2180. (<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF>)
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Положення про Міністерство оборони України» у редакції постанови Кабінету Міністрів України
11. від 19 жовтня 2016 р. № 730)// <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-%D0%BF>
12. Постанова Кабінету Міністрів України «Типове положення про структурний підрозділ місцевої державної адміністрації» від 26 вересня 2012 р. № 887// Офіційний вісник України. – 2012. – № 73. – ст.2941.
13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних

підрозділів та місцевих державних адміністрацій» від 12 березня 2005 р. № 179// Офіційний вісник України. – 2005. – № 11. – ст.522.

14. Постанова Кабінету Міністрів України «Типовий регламент місцевої державної адміністрації» у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2007 р. N 1270// <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-%D0%BF>
15. Постанова Кабінету Міністрів України «Положення про Секретаріат Кабінету Міністрів України» від 12 серпня 2009 р. N 850// <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/850-2009-%D0%BF>

Література.

1. Барабаш Ю. Парламентська відповідальність Уряду в конституційній практиці країн ЄС та України. // Право України. – 2007.- № 4.- С.12-18.
 2. Авер'янов В. Закон про Кабінет Міністрів України: результати доктринального тлумачення. // Право України. – 2007.- № 6.- С.3-9.
 3. Голосніченко Д. Делеговані повноваження та форми їх передачі в органах виконавчої влади. // Право України. – 2007.- № 6.- С. 75-78.
 4. Митровка Я. Поняття принципу поділу державної влади. // Юридична Україна, 2007.- № 7. С. 20 – 24.
 5. Ладиченко В. Системні параметри державної влади. // Юридична Україна, 2007.- № 8. С. 4 – 9.
 6. Мартинюк Р. Процедура формування Кабінету Міністрів України за Законом України «Про Кабінет Міністрів України»: оцінка конституційності. // Юридична Україна, 2008.- № 2. С. 14 – 15.
 7. Аверьянов В., Деревець В., Пухтецька А. Організація виконавчої влади потребує реформування// Право України. – 2009.- № 12- С.39-46.
 8. Аверьянов В. Принцип верховенства права у сфері виконавчої влади: питання теорії та практика реалізації. // Право України. – 2010.- № 3- С.72-80.
 10. Тернавська В. Політико-правові засади відповідальності уряду в Україні. // Право України. – 2010.- № 7- С.88-94.
- Мартинюк Р. Президент і виконавча влада: співвідношення інститутів у практиці сучасних республік?// Право України. – 2020. - №3. – С.256-269.
- Конституційне право : підручник / Ю. Г. Барабаш, О. М. Бориславська, В. М. Венгер ; ОБСЄ. - Київ : ВАІТЕ, 2021. - 528 с.
- Теплюк М., Ющик О. Проблема взаємодії принципів єдності та поділу державної влади// Право України. – 2023. - №11. - с.58-67.
- Коломоець Т., Колпаков В. Конституційні засади дисциплінарної відповідальності державних службовців// Право України. – 2023. - №12. - с.12-28.

Семінарське заняття 9.

Тема 23. Конституційні процесуальні засади організації та діяльності Конституційного Суду України.

План.

1. Процедура призначення, складення присяги, звільнення та притягнення до відповідальності суддів Конституційного Суду України. Процедура обрання та припинення повноважень Голови Конституційного Суду України та його заступників.
2. Форми діяльності Конституційного Суду України.
3. Порядок підготовки та розгляду справ Конституційним Судом України.
4. Порядок розгляду справ Конституційним Судом України . Порядок прийняття рішень та надання висновків.

Мета заняття: визначати основні організаційні форми роботи Конституційного Суду України, порядок планування роботи, організацію внесення та процедуру оформлення конституційного подання, конституційного звернення, конституційної скарги; з'ясувати особливості підготовки та проведення засідань Конституційного Суду України.

Основні поняття: пленарне засідання Конституційного Суду України. Конституційний суд України. Голова Конституційного Суду України, постійна комісія Конституційного Суду України, Колегія суддів Конституційного Суду України. Секретаріат Конституційного Суду України. Сенат Конституційного Суду України. Велика Палата Конституційного Суду України, конституційне подання, конституційне звернення, конституційна скарга, суб'єкт права на конституційне подання.

Додаткові питання для обговорення

Теми рефератів

1. Науково-консультативна рада Конституційного Суду України;
2. Секретаріат Конституційного Суду України.
3. Форми діяльності Конституційного Суду України.

Практичні завдання

1. Визначте суб'єктів подання конституційної скарги і письмово підготуйте дану скаргу до Конституційного Суду України.
2. Здійсніть порівняльну характеристику порядку формування конституційного суду в Україні та в зарубіжних країнах.
3. Схематично зобразіть склад і структуру Конституційного Суду України.

Нормативно-правові акти.

1. Конституція України// Відомості Верховної Ради України. – 1996. - №30. – ст. 141. із змінами.

2. Закон України «Про судоустрій і статус судів» // Відомості Верховної Ради України. — 2016. — № 31. — Ст. 545.
3. Закон України «Про Вищу раду правосуддя» // Відомості Верховної Ради України. — 2017. — № 7-8. — Ст. 50.
4. Закон України «Про прокуратуру України» // Відомості Верховної Ради України. — 2015. — № 2-3. — Ст. 12.
5. Закон України «Про Конституційний суд України» // Відомості Верховної Ради України. — 2017. — № 35. — Ст. 376.
6. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 27. — Ст. 282.
7. Регламент Конституційного Суду України. Постанова Конституційного Суду України від 22 лютого 2018 року № 1-пс/2018// <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001710-18#Text>

Література.

1. Савчин М. Доктринальні проблеми запровадження конституційної скарги в Україні// Право України. – 2018. - №12. - с.39-54.
2. Залєсни Я. Конституційна скарга в Польщі: модель, доктринальне тлумачення та проблеми застосування//Право України. – 2018. - №12. - с.25-38.
3. Летнянчин Л. Проблеми конституціоналізації індивідуальної конституційної скарги в Україні// Право України. – 2018. - №12. - с.55-76.
4. Щербанюк О. Індивідуальна конституційна скарга як засіб забезпечення конституційної демократії// Право України. – 2018. - №12. - с.77-91.
5. Берченко Г., Ткаченко Є. Право на звернення з індивідуальною конституційною скаргою в Україні: теоретико-практичні аспекти// Право України. – 2018. - №12. - с.92-113].
6. Водянніков О. Прогалина в праві як предмет конституційної скарги// Право України. – 2018. - №12. - с.128-147.
7. Совгіря О. Конституційна скарга як спосіб захисту конституційних прав та свобод осіб у податкових правовідносинах// Право України. – 2018. - №12. - с.148-162.
8. Різник С. Перевірка судами загальної юрисдикції конституційності законів України як проміжна форма конституційного контролю (у контексті права особи на конституційну скаргу) // Право України. – 2018. - №12. - с.163-177.
9. Шаптала Н. Проблеми подальшого законодавчого врегулювання діяльності Конституційного Суду України// Право України. – 2018. - №12. - с. 220-236.
10. Євграфова Є., Тептюк Є. Судовим реформам в Україні – науково-доктринальну основу// Право України. – 2021. - №2. - с.75-87.

11. Айріян К. Звернення суб'єктів права на конституційну скаргу до Конституційного Суду України: окремі аспекти// Право України. – 2021. - №7. - с.157-168.
12. Щербанюк О., Бзова Л. Реформування процедури добору суддів Конституційного Суду України як умова інтеграції до Європейського Союзу: контекстуальні та концептуальні міркування// Право України. – 2023. - №7. - с.12-23.
13. Скотніцкі К. Кваліфікація кандидатів та процедура відбору суддів Конституційного Трибуналу Польщі// Право України. – 2023. - №7. - с.39-52.
14. Барабаш Ю., Бориславська О. Конституційна юриспруденція (офіційна конституційна доктрина) в Україні: проблеми становлення// Право України. – 2023. - №7. - с.53-69.
15. Слінько Т., Ткаченко Є. Гарантування конституційної національної ідентичності органами конституційного контролю// Право України. – 2023. - №7. - с.70-84.
16. Пуделька Й. Конституційна скарга в Німеччині: процесуальні аспекти// Право України. – 2023. - №7. - с.85-92.
17. Скомороха Л. Окремі складові посади судді в Україні // Право України. – 2024. - №11. - с.106-115.

Семінарське заняття 10.

Тема 24. Організація діяльності суб'єктів місцевого самоврядування.

План.

1. Поняття і основні засади місцевого самоврядування.
2. Порядок організації і проведення сесій місцевих рад, організація роботи їх органів.
3. Порядок утворення і діяльності виконавчих органів місцевих рад.
4. Прийняття та оприлюднення рішень місцевих рад і їх виконавчих органів.
5. Процедура прийняття місцевих бюджетів і внесення змін до них.

Мета заняття: визначати основні організаційні форми роботи органів місцевого самоврядування (місцевих рад, голів об'єднаних територіальних громад, виконавчих комітетів, постійних комісій), з'ясувати особливості підготовки та проведення сесій місцевих рад та порядок проведення засідань виконавчих комітетів і постійних комісій.

Основні поняття: самоврядування, місцеві ради; представницькі органи - сільська рада, селищна рада, міська рада, районна в місті рада, районна рада, обласна рада;

територіальні громади - села, селища, міста; виконавчі комітети - села, селища, міста; форми самоорганізації населення, вибори, звіт, постійні комісії, президія обласної ради, тимчасові комісії, сесія, управління, відділ, засідання, апарат виконавчого комітету, розпорядження, рішення, делеговані повноваження.

Додаткові питання для обговорення

1. Охарактеризуйте основні засади організації місцевого самоврядування в Україні.
2. Розкрийте сутність континентальної теорії місцевого самоврядування (теорія вільної громади), яка наразі реалізується в Україні.
3. Яким нормативно-правовим актом унормовується конституційне право громадян на місцеве самоврядування.
4. На яких принципах ґрунтується місцеве самоврядування в Україні.
5. Визначте систему місцевого самоврядування, що закріплена в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні».
6. Визначте процедуру утворення місцевих рад та назвіть чиї інтереси вони представляють.
7. Як здійснюється організація роботи місцевої ради. Які органи і в якому порядку утворюються для здійснення її повноважень.
8. Як формується склад виконавчих комітетів та виконавчих апаратів місцевих рад? Яким чином організується їх робота.
9. Охарактеризуйте основну форму роботи виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради.
10. Визначте повноваження, що покладаються на виконавчий апарат районної, обласної ради.
11. Визначте конституційну процедуру прийняття рішень місцевих рад та їх виконавчих органів.
12. Чи може рішення відповідної ради бути направлене на повторний розгляд.
13. Яким чином здійснюється оприлюднення рішень місцевих рад і їх виконавчих органів.
14. Скликання сесій місцевих рад та порядок їх роботи.
15. Особливості функціонування органів місцевого самоврядування в м. Києві.
16. Розкрийте зміст конституційної процедури прийняття місцевих бюджетів та внесення змін до них.

Теми рефератів

1. Європейська хартія про місцеве самоврядування 1985 року.

2. Міжнародні стандарти щодо принципів і напрямів розвитку місцевого самоврядування.
3. Гарантії місцевого самоврядування в Україні.

Практичні завдання

1. Скласти схему «Система місцевого самоврядування».
2. Розкрийте зміст конституційної процедури прийняття місцевих бюджетів та внесення змін до них.
3. Створення та функціонування будинкових, вуличних, квартальних та інших органів самоорганізації населення.

Нормативно-правові акти.

1. Конституція України// Відомості Верховної Ради України. – 1996. № 30. – ст. 141. із змінами.
2. Закон України Про місцеве самоврядування в Україні// Відомості Верховної Ради України , 1997, N 24, ст.170). - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
3. Закон України “Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування” // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 38. – Ст. 249.
4. Закон України Про органи самоорганізації населення//Відомості Верховної Ради України , 2001, N 48, ст. 254). - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.
5. Положення “Про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні” // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 6. – Ст. 30.
6. Європейська хартія про місцеве самоврядування // Віче. – 1993. - № 6;
7. Практичний коментар ЗАКОНУ УКРАЇНИ „Про співробітництво територіальних громад”//<http://old.minregion.gov.ua/attachments/files/reg.rozvutok/%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%80.pdf>
8. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ щодо практичного застосування положень Закону України «Про співробітництво територіальних громад» в частині організації та юридичного оформлення співробітництва // http://old.minregion.gov.ua/attachments/content-attachments/3539/Methodychka_a4_normal.pdf
9. Закон України “Про співробітництво територіальних громад” від 17.06. 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 34. – Ст. 1167.

10. Закон України “Про добровільне об’єднання територіальних громад” від 05.02. 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 13. – Ст. 91.
11. Закон України “Про засади державної регіональної політики” від 05.02. 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 13. – Ст. 90.
12. Закон України “Про службу в органах місцевого самоврядування” від 07.06. 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 33. – Ст. 175.
13. Закон України “Про статус депутатів місцевих рад” від 11.07. 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 40. – Ст. 290.
14. Закон України «Виборчий кодекс»// Відомості Верховної Ради України. — 2020. — № 37-38 — Ст. 366.
15. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад” № 214 від 08.04. 2015 р. // Офіційний вісник України. – 2015. – № 33. – Ст. 963.
16. Постанова Кабінету Міністрів України “Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні” № 333 від 01.04. 2014 р. // Офіційний вісник України. – 2014. – № 30. – Ст. 831.
17. Про затвердження плану дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 року № 1219-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1219-2022-p>.

Література.

1. Актуальні проблеми конституційного права України: підручник/За заг.ред. професора Олійника А.Ю. – К.: Видавничий дім “Скіф”, 2013. – 554с.
2. Батанов О. Конституційне забезпечення організації місцевого самоврядування в Україні: проблеми формування та шляхи розвитку//Право України. – 2016. - № 6. – с.60-69.
3. Мішина Н. Муніципальна реформа в Україні: стан і перспективи// Право України. – 2018. - №4. – с.126-138.
4. Соляник К. Реформа місцевого самоврядування в Україні: концептуальні проблеми конституційно-правового забезпечення та перспективи розвитку// Право України. – 2018. - №5. – с.207-223.
5. Серьогін В., Серьогіна С. Децентралізація і місцеве самоврядування у контексті зміцнення народовладдя в Україні// Право України. – 2019. - №10. – с.158-174.

6. Батанов О. Народовладдя та муніципальна влада: феноменологія співвідношення і взаємодії// Право України. – 2019. - №10. – с.175-194.
7. Батанов О. Концептосфера муніципального права// Право України. – 2020. - №10. – с.13-31.
8. Галиахметов І. Транс- і міждисциплінарні підходи пізнання предмета та методу муніципального права України// Право України. – 2020. - №10. – с.32-48.
9. Любченко П. Муніципально-правові відносини: поняття, сутність, види// Право України. – 2020. - №10. – с.49-62.
10. Мішина Н., Головка К. Тенденції систематизації муніципального права України// Право України. – 2020. - №10. – с.97-109.
11. Верлос Н. Рецепція у муніципальному праві// Право України. – 2020. - №10. – с.110-122.
12. Мороз А. Держава і місцеве самоврядування в Україні як інститути утвердження влади народу (питання взаємодії)// Право України. – 2021. - №2. - с. 42-51.
13. Потапенко С. Правовий статус району у місті та особливості встановлення його меж// Право України. – 2022. - №5. - с.135-155.
14. Батанов О. Людина в місцевому самоврядуванні: проблеми взаємодії в умовах викликів російсько-української війни// Право України. – 2024. - №6. - с.14-37.
15. Баймуратов М., Кофман Б. Мілітарний муніципалізм: доктринальна ідея чи об'єктивні потреба та необхідність// Право України. – 2024. - №6. - с.38-60.
16. Ключковський Ю. Правове регулювання місцевого самоврядування в умовах воєнного стану// Право України. – 2024. - №6. - с.61-76.
17. Костецька Т. Інформаційно-комунікаційні чинники функціонування системи місцевого самоврядування в умовах воєнного стану// Право України. – 2024. - №6. - с.77-93.
18. Бедрій Б. Економічний вимір місцевого самоврядування в умовах воєнного стану в Україні// Право України. – 2024. - №6. - с.94-107.

Семінарське заняття 11.

Тема 25. Конституційні процесуальні основи правового статусу особи.

План

1. Умови і порядок набуття та припинення громадянства України.
2. Процедура прийняття рішень з питань громадянства та їх виконання.
3. Процедура реалізації громадянами права на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації.

4. Процедура створення органів самоорганізації населення. Порядок дострокового припинення повноважень органів самоорганізації населення.

Мета заняття: сформулювати визначення громадянства України, розкрити його сутність та ознаки, визначити, які документи, до яких органів і в які строки мають бути подані для вирішення тих чи інших питань, пов'язаних з громадянством України, з'ясувати процедуру прийняття рішень з питань громадянства та їх виконання; охарактеризувати процедуру реалізації громадянами права на свободу об'єднання у політичні партії і громадські організації та процедуру створення органів самоорганізації населення.

Основні поняття: правовий статус, громадянство, підданство, національність, філіація, натуралізація, репатріація, оптація, експатріація, денатуралізація, апатриди, біпатриди, політична партія, громадська організація, органи самоорганізації.

Додаткові питання для обговорення

1. Процедура здійснення політичних прав і свобод громадянами України.
2. Реалізація права людини і громадянина на звернення.
3. Створення та функціонування будинкових, вуличних, квартальних та інших органів самоорганізації населення.
4. Організація роботи Комісії при Президентові України з питань громадянства.
5. Порядок захисту прав громадянина України закордоном.

Теми рефератів.

1. Процедура здійснення політичних прав і свобод громадянами України.
2. Реалізація права людини і громадянина на звернення.
4. Організація роботи Комісії при Президентові України з питань громадянства.
5. Порядок захисту прав громадянина України закордоном.

Практичні завдання.

1. Скласти схему «Порядок реєстрації політичної партії».
2. Скласти схему «Процедура набуття громадянства України».

Нормативно-правові акти.

1. Конституція України від 28 червня 1996 року - К.: Національний книжковий проект, 2011. - 48 с.
2. Закон України «Про громадські об'єднання» від 22 березня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. –2013.- № 1.

3. Закон України “Про молодіжні та дитячі громадські організації” від 1 грудня 1998//Урядовий кур’єр. –12 січня 1999 р. (з подальшими змінами).
4. Закон “Про громадянство України” від 18 січня 2001 // Урядовий кур’єр, 1 березня 2001р. (зі змінами).
5. Закон України “Про політичні партії в Україні” від 5 травня 2001р. // Урядовий кур’єр, 28 квітня 2001р. (зі змінами).
6. Закон України «Про органи самоорганізації населення» від 11 липня 2001р. // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 48. - Ст.254.
7. Положення про Комісію при Президентові України з питань громадянства, затв. Указом Президента України від 27 червня 2006р. // Урядовий кур’єр. – 12 липня 2006р.
8. Порядок провадження за заявами і поданнями з питань громадянства України та виконання прийнятих рішень, затв. Указом Президента України від 27 червня 2006 р. // Урядовий кур’єр. – 12 липня 2006р.

Література.

1. Білак М. Подвійні стандарти застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини судами України// Право України. – 2018. - №2. – С. 170-184.
2. Слінько Т. Гарантування свободи слова як елемент сучасного конституціоналізму// Право України. – 2018. - №4. – С. 108-125.
3. Токарська А, Софінська І. Сучасна правова доктрина громадянства: проблеми та перспективи розвитку// Право України. – 2018. - №4. – С. 147-164.
4. Самбор М. Надзвичайний стан як умова обмеження права на свободу мирних зібрань// Право України. – 2019. - №4. – С. 183-195.
5. Софінська І. Світоглядне ядро громадянства: від традиційних до емансипативних цінностей// Право України. – 2019. - №5. – С. 138-150.
6. Христова Г. Доктрина позитивних зобов’язань держави у сфері прав людини: основні аспекти розуміння//Право України. – 2019. - №6. – С.100-118.
7. Самбор М. Конституційні форми здійснення права на мирні зібрання: збори, мітинги, походи, демонстрації// Право України. – 2019. - №8. – С. 255-267.
8. Бадида А. Соціальні права у практиці Європейського суду з прав людини// Право України. – 2019. - №9. – С. 141-153.
9. Савчин М. Конституційна демократія: конституційні цінності у дискурсі субстантивної і процедурної демократії// Право України. – 2019. - №10. – С. 40-65.

10. Самбор М. Конституційне право на свободу мирних зібрань в Україні?// Право України. – 2020. - №6. – С. 251-272.
9. Софінська І. Громадянство, міграція та (не)свобода пересування у Європейському Союзі?// Право України. – 2020. - №7. – С. 230-245.
10. Резолюція Ради з прав людини ООН, ухвалена 4 березня 2022 року 49/1 “Становище у сфері прав людини в Україні внаслідок російської агресії”//Право України. – 2022. - №12. - с.18-22.
11. Барабаш Ю., Берченко Г. Чи здатна захистити себе демократія в умовах війни? (На досвіді державного будівництва під час російської агресії) // Право України. – 2023. - №1. - с. 54-75.
12. Софінська І. Позбавлення громадянства: дилема чи проблема-феномен? // Право України. – 2023. - №3. - с. 72-86.
13. Ковальчук В. Конституціоналізм в умовах війни: питання цінностей, прав та ідентичності// Право України. – 2023. - №7. - с. 115-127.
14. Савчин М. Чесноти і цінності у праві та їх вплив на Конституцію // Право України. – 2024. - №1. - с.108-118.
15. Камінська Н. Правові цінності Європейського Союзу та їхній вплив на національні правопорядки// Право України. – 2024. - №7. - с.56-78.

Семінарське заняття 12.

Тема 26. Конституційно-правова відповідальність.

План.

1. Поняття і специфіка конституційно-правової відповідальності.
2. Загальні та особливі ознаки конституційно-правової відповідальності.
3. Підстави конституційно-правової відповідальності.
4. Види конституційно-правової відповідальності.
5. Конституційно-правові санкції.

Мета заняття: визначити теоретичні основи інституту конституційно-правової відповідальності, проаналізувати її ознаки, особливості, підстави та функції, з'ясувати її місце серед інших видів юридичної відповідальності; охарактеризувати ретроспективну конституційну відповідальність: виявити її поняття та ознаки; дослідити конституційну відповідальність глави держави та інших посадових осіб; проаналізувати зарубіжний досвід конституційної відповідальності.

Основні поняття: юридична відповідальність, конституційно-правова відповідальність, політична відповідальність, позитивна відповідальність, ретроспективна відповідальність, конституційний делікт, конституційно-правові санкції.

Додаткові питання для обговорення

1. Визначте місце конституційно-правової відповідальності в системі юридичної відповідальності.
2. Які співвідношення конституційної та політичної відповідальності?
3. Поясніть суть позитивної відповідальності та наведіть приклади в конституційному праві.
4. У чому полягають особливості ретроспективної відповідальності? Наведіть приклади в конституційному праві.
5. Дайте визначення конституційного делікту.
6. Проаналізуйте склад конституційного делікту.
7. Які особливості конституційної деліктоздатності?
8. Поясніть, хто з суб'єктів конституційного права не володіє конституційною деліктоздатністю.
9. Визначте суб'єктів, які уповноважені застосовувати заходи конституційно-правової відповідальності.
10. Розкрийте функції конституційно-правових санкцій.
11. Знайдіть в Конституції України конституційно-правові санкції та проаналізуйте їх.

Теми рефератів

1. Передумови становлення і особливості розвитку інституту конституційно-правової відповідальності.
4. Співвідношення конституційно-правової і політичної відповідальності як засобів відповідальності органів влади перед народом.

Практичні завдання

1. Скласти схему «Усунення з поста Президента України в порядку імпічменту».
2. Скласти схему «Процедура притягнення народного депутата до кримінальної відповідальності».

Нормативно-правові акти.

1. Конституція України// Відомості Верховної Ради України. – 1996. №30. – ст. 141. із змінами.
2. Закон України “Про статус народного депутата України”// Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 3. – Ст.17.
3. Закон України “Про статус депутатів місцевих рад” від 11.07. 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 40. – Ст. 290.
4. Закон України «Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпічмент)» від 10 вересня 2019 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2019. - №40. – ст.212.
5. Закон України «Виборчий кодекс»// Відомості Верховної Ради України. — 2020. — № 37-38 — Ст. 366.

Література.

1. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, О.М. Лисенко, А.А. Мелешевич. – К.: ВАІТЕ, 2021. – 528с.
2. Пересада О.М. Конституційне право України: навчальний посібник в таблицях та схемах / О.М. Пересада. – Київ: ВД «Дакор», 2020. – 248 с. 51
3. Совгіря О.В., Шукліна Н.Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 556 с.
4. Совгіря О.В. Конституційно-процесуальне право України: Навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 533 с.
5. Конституційно-процесуальне право України: підручник / за загальною редакцією Бисага Ю.М., Гомонай В.В., Чечерський В.І. – Ужгород. – 2024. – с.435.
6. Майданник О. О. Конституційно-правова відповідальність: ознаки, підстави, суб'єкти // Право України. 2001. № 2. 288 с.
7. Батанова Н. М. Співвідношення конституційно-правової відповідальності та політичної відповідальності // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2011. № 3. С. 24–31.
8. Батанова Н. М. Принципи конституційно-правової відповідальності: понятійна та видова характеристика // Правова держава. 2016. Вип. 27. С. 211–218.
9. Бакумов О. Відповідальність Парламенту України в системі юридичної відповідальності держави: конституційно-правовий аналіз//Право України. – 2019. - №7. – С. 198-217.
10. Хотинська-нор О. Дисциплінарна відповідальність vs незалежність судді: у пошуках балансу// Право України. – 2018. - №3. – С. 110-122.
11. Савчин М. Чесноти і цінності у праві та їх вплив на Конституцію // Право України. – 2024. - №1. - с.108-118.
12. Камінська Н. Правові цінності Європейського Союзу та їхній вплив на національні правопорядки// Право України. – 2024. - №7. - с.56-78.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

з курсу «Конституційне право та процес» 2 частина

1. Поняття та предмет конституційно-процесуального права України.
2. Конституційно-процесуальні норми, їх особливості.
3. Конституційно-процесуальні відносини, їх особливості.
4. Джерела конституційно-процесуального права України: загальна характеристика.
5. Зв'язок конституційно-процесуального права України з іншими галузями права.
6. Поняття, сутність і види виборів.
7. Поняття і види виборчих систем.
8. Правове забезпечення організації та проведення виборів в Україні.
9. Основні процедури виборів в Україні.
10. Виборчий процес, його етапи.
11. Суб'єкти виборчого процесу, їх правова характеристика.
12. Територіальна організація виборів народних депутатів України.
13. Виборчі комісії, їх види та повноваження.
14. Висування і реєстрація кандидатів у народні депутати України.
15. Передвиборна агітація.
16. Офіційні спостерігачі у виборчому процесі.
17. Голосування.
18. Встановлення результатів виборів народних депутатів України.
19. Повторне голосування, повторні вибори, порядок заміщення народних депутатів, позачергові вибори.
20. Оскарження рішень, діянь, що стосуються процесу виборів народних депутатів України.
21. Юридична відповідальність за порушення виборчого законодавства.
22. Правове регулювання організації роботи Верховної Ради України.
23. Порядок формування складу Верховної Ради України.
24. Підстави та порядок припинення повноважень Верховної Ради України.
25. Поняття та види сесій Верховної Ради України.
26. Особливості підготовки та проведення першої сесії Верховної Ради України нового скликання.
27. Порядок формування та реєстрації депутатських фракцій та інших об'єднань народних депутатів України.

28. Процедура обрання та дострокового припинення повноважень Голови Верховної Ради України та його заступників. Повноваження Голови Верховної Ради України та його заступників.
29. Порядок підготовки чергових та позачергових сесій Верховної Ради України. Роль Погоджувальної ради депутатських фракцій у підготовці сесій Верховної Ради України.
30. Порядок проведення пленарних засідань Верховної Ради України.
31. Акти Верховної Ради України: поняття, види, порядок прийняття.
32. Парламентські слухання: порядок призначення, підготовки і проведення, рекомендації за результатами слухань.
33. Поняття законодавчого процесу та законодавчої процедури.
34. Поняття, суб'єкти та процедура реалізації права законодавчої ініціативи.
35. Розгляд законопроектів у першому-третьому читаннях: характеристика процедури.
36. Порядок підписання і оприлюднення (промульгації) законів.
37. Процедура повторного розгляду законів із вмотивованими і сформульованими пропозиціями Президента України.
38. Порядок утворення, система, склад, структура та функції комітетів Верховної Ради України.
39. Організаційно-правові форми діяльності комітетів Верховної Ради України.
40. Порядок утворення, повноваження і організація роботи тимчасових спеціальних і тимчасових слідчих комісій Верховної Ради України.
41. Організаційно-правові форми діяльності народних депутатів у Верховній Раді. Гарантії діяльності народних депутатів України.
42. Процедура внесення депутатського запиту та депутатського звернення.
43. Організація роботи народного депутата з виборцями.
44. Взаємовідносини Верховної Ради України з Президентом України.
45. Відносини Верховної Ради України і Кабінету Міністрів України.
46. Відносини Верховної Ради України з Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції.
47. Порядок проведення виборів Президента України. Процедура вступу на посаду Президента України.
48. Підстави і процедури дострокового припинення повноважень Президента України.
49. Організація роботи Президента України як глави держави. Порядок його взаємодії з іншими органами державної влади.
50. Порядок утворення Кабінету Міністрів України.

51. Організація діяльності Кабінету Міністрів України.
52. Організація діяльності центральних органів виконавчої влади України.
53. Організація діяльності місцевих державних адміністрацій.
54. Поняття та система місцевого самоврядування в Україні: загальна характеристика.
55. Місцеві вибори як основна форма безпосереднього здійснення територіальними громадами права на місцеве самоврядування.
56. Порядок скликання, підготовки та проведення сесій місцевих рад.
57. Порядок підготовки та прийняття актів місцевих рад.
58. Порядок діяльності, підстави та порядок дострокового припинення повноважень сільських, селищних, міських голів.
59. Голова районної, обласної, районної в місті ради: процедура обрання, повноваження, порядок дострокового припинення повноважень.
60. Порядок формування, склад та організація роботи виконавчих органів сільських, селищних, міських та районних у містах рад. Особливості конституційно-правового статусу виконавчого органу Київської міської ради.
61. Організація роботи постійних та тимчасових контрольних комісій місцевих рад.
62. Президія (колегія) та виконавчий апарат районної, обласної ради: склад, повноваження.
63. Організація роботи депутатів місцевих рад.
64. Поняття та види форм безпосереднього народовладдя в Україні.
65. Загальні збори громадян за місцем проживання, місцеві ініціативи та громадські слухання як форми безпосередньої участі громадян у вирішенні питань місцевого значення.
66. Процедура відкликання депутатів місцевих рад.
67. Процедура призначення, складення присяги, звільнення та притягнення до відповідальності суддів Конституційного Суду України. Процедура обрання Голови Конституційного Суду України та його заступників.
68. Структурна організація Конституційного Суду України.
69. Суб'єкти та процедура внесення конституційного подання і конституційного звернення.
70. Форми діяльності Конституційного Суду України: пленарні засідання, засідання, судові колегії.
71. Порядок підготовки справ до розгляду Конституційним Судом України.
72. Порядок розгляду справ Конституційним Судом України.

73. Порядок прийняття рішень та надання висновків Конституційним Судом України.
74. Порядок набуття та припинення громадянства України.
75. Порядок набуття та втрати статусу біженця та закордонного українця.
76. Процедура реалізації особистих прав і свобод людини і громадянина в Україні.
77. Порядок реалізації політичних прав і свобод громадян України.
78. Порядок реалізації соціальних, економічних та культурних прав і свобод людини і громадянина в Україні.
79. Поняття і специфіка конституційно-правової відповідальності.
80. Загальні та особливі ознаки конституційно-правової відповідальності.
81. Підстави конституційно-правової відповідальності.
82. Види конституційно-правової відповідальності.
83. Конституційно-правові санкції.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти.

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
2. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради УРСР.- 1990.- № 31. Ст. 429.
3. Акт проголошення незалежності України // Відомості Верховної Ради України - 1991.- № 38.- Ст. 502.
4. Закон України «Про внесення змін до Конституції України» // Відомості Верховної Ради. – 2005. - № 2. - ст.44.
5. Загальна декларація прав людини. Прийнята ГА ООН 10 грудня 1948 р. // Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи. – К.,1992.
6. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Прийнятий ГА ООН 16 грудня 1966 р. // Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи. – К.,1992.
7. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права. Прийнятий ГА ООН 16 грудня 1966 р. // Там же.
8. Європейська Конвенція про захист прав людини та основних свобод від 4 листопада 1950 р. // Збірник законодавчих актів із питань громадянства. – К.: РІО МВС України, 1997. Див. також: Протокол № 4 від вересня 1963 р. і № 7 від 22 листопада 1984 р. до Європейської Конвенції. Там же. – С.13 - 15.
9. Кодекс поведінки посадових осіб у підтриманні правопорядку. Прийнято резолюцією 34/169 ГА ООН від 17 грудня 1979 р.// Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій. / Упоряд. Т. Яблонської. – К.: Сфера, 1999.
10. Закон України “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні” від 16 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №1. – Ст. 1.
11. Закон України “Про інформацію” від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
12. Закон України “Про громадянство України” від 18 січня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 13. – Ст. 65.
13. Закон України «Про Конституційний Суд України»// Відомості Верховної Ради України. — 2017. — № 35, — Ст. 376.
14. Закон України «Про Вищу раду правосуддя» від 21.12.2016 р.// Відомості Верховної Ради України. — 2017. — № 7-8, — Ст. 50.
15. Закон України «Про судоустрій і статус суддів»// Відомості Верховної Ради України. — 2016. — № 31, — Ст. 545.

16. Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р.// Відомості Верховної Ради України. — 2015. — № 2-3, — Ст. 12.
17. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року № 3477-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2006. - № 30. - С. 1114..
18. Закон України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. / / Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 11, — Ст. 143.
19. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 7 жовтня 2010 року № 2591-VI // Офіційний вісник України. - 2010. - №79. - Ст.2792.
20. Закон України «Про місцеві державні адміністрації»//Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 20-21. — Ст. 190.
21. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 року № 166-V // Відомості Верховної Ради України. - 2011. - № 38. - С. 1696. - Ст. 385.
22. Закон України «Про доступ до публічної інформації»//Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 32. — Ст. 314.
23. Закон України «Про запобігання корупції»//Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 49. — Ст. 2056.
24. Закон України «Про комітети Верховної Ради України»// Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 19. — Ст. 134.
25. Закон України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу»// Відомості Верховної Ради України - 2003.- № 3.- Ст. 12.
26. Закон України «Про міжнародні договори України» // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - №50. - Ст. 540.
27. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 24. - Ст. 170.
28. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06. 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 34. – Ст. 1167.
29. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02. 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 13. – Ст. 91.
30. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02. 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 13. – Ст. 90.
31. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 07.06. 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 33. – Ст. 175.

32. Закон України “Про статус депутатів місцевих рад” від 11.07. 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 40. – Ст. 290.
33. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 14-17. — Ст. 133.
34. Закон України “Про звернення громадян” від 2 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.
35. Закон України “Про іміграцію” від 7 червня 2001 р. // Голос України. – 2001. – № 122. – 13 липня.
36. Закон України “Про громадські об’єднання” від 22 березня 2012 р. зі змінами і доп. на 2017 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 1. – Ст. 1.
37. Закон України “Про правовий режим надзвичайного стану” від 16 березня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 23. – Ст. 176.
38. Закон України “Про правовий статус іноземців” від 4 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 23. – Ст.161; “Про біженців” від 24 грудня 1993 р. // Там же. – 1994. – № 16. – Ст. 90.
39. Закон України “Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини” від 23 грудня 1997 р. // Верховної Ради України. – 1998. – № 20. – Ст. 99.
40. Конституція Автономної Республіки Крим від 21 жовтня 1998 року : затверджена Законом України від 23 грудня 1998 року № 350-XIV // Відомості Верховної Ради України. -1999. - № 5-6. - Ст. 43.
41. Рішення Конституційного Суду України у справі про здійснення державної влади народом від 05.10.2005// Урядовий кур’єр. - 17.10.2005.
42. Постанова Верховної Ради України «Положення про порядок роботи у Верховній Раді України із проектами законів, постанов, інших актів Верховної Ради України»// Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 11, — Ст. 143.
43. Постанова Верховної Ради України «Про Меморандум порозуміння й миру» № 1280-VII від 20 травня 2014 року //Голос України. 2014. - 24 травня.
44. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад» № 214 від 08.04. 2015 р. // Офіційний вісник України. – 2015. – № 33. – Ст. 963.
45. Постанова Кабінету Міністрів України «Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року» № 385 від 06.08. 2014 р. // Офіційний вісник України. – 2014. – № 70. – Ст. 1966.

46. Постанова Кабінету Міністрів України «Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» № 333 від 01.04. 2014 р. // Офіційний вісник України. – 2014. – № 30. – Ст. 831.
47. ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР ЗАКОНУ УКРАЇНИ «Про співробітництво територіальних громад»//<http://old.minregion.gov.ua/attachments/files/reg.rozvtok/%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%80.pdf>
48. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ щодо практичного застосування положень Закону України «Про співробітництво територіальних громад» в частині організації та юридичного оформлення співробітництва//http://old.minregion.gov.ua/attachments/content-attachments/3539/Methodychna_a4_normal.pdf
49. Закон України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» від 19 грудня 2019 р. / / Відомості Верховної Ради України. — 2020. — № 27. — Ст. 174.
50. Закон України «Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпічмент)» //Відомості Верховної Ради України. — 2019. — № 40. — Ст. 212.
51. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 року// Відомості Верховної Ради України. – 2019. - №21. – ст. 81. Із змінами.
52. Виборчий кодекс України// Відомості Верховної Ради України. – 2020. - №7, №8, №9. – ст. 48. Із змінами.
53. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 26 січня 2021 року // Офіційний вісник України. – 2021. - №31. – стор. 11, стаття 1762, код акта 104261/2021.
54. Закон України «Про правотворчу діяльність України» від 24 серпня 2023 р. // Голос України. — 19.09. 2023. — № 32.

Література.

1. Актуальні проблеми конституційного права України: підручник/За заг.ред.. професора Олійника А.Ю. – К.: Вид-во ЦУЛ, 2017. – 554с.
2. Батанов О. Проблеми конституційної регламентації компетенції місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних країнах.— Право України, 2015. — № 9. — С. 104.
3. Бисага Ю.М. Конституційно-процесуальне право: навч. посіб/ Ю.М. Бисага, В.В. Гомонай, В.І. Чечерський. – Ужгород: Наш рідний край, 2006. – 256с.
4. Бориславський Л.В. Про потребу в новій навчальній дисципліні «Конституційно-процесуальне право». Наука конституційного права

- України: сучасний стан та напрями розвитку. Харків. Право – 2009. с. 108-116.
5. Головатий С. В. Тріада європейських цінностей — верховенство права, демократія, права людини — як основа українського конституційного ладу//Право України. - 2011. -№5. - С. 159 - 174.
 6. Головатий С. Тріада європейських цінностей – верховенство права, демократія, права людини – як основа українського конституційного ладу (частина третя: права людини) // Право України. - 2015. - № 1. - с. 13.
 7. Гультай М. Конституційна скарга у механізмі доступу до конституційного права. Курс лекцій. - Вид. ЦУЛ. - 2019. – 270 с.
 8. Дашковська О. Конституційна відповідальність : методологічні засади дослідження [Текст] / О. Дашковська // Вісник Національної академії правових наук України : Збірник наукових праць. – 2013. – №3. – С. 101 - 107.
 9. Державотворення і правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи / за ред. Ю. С. Шемшученка : монографія. – К. : Інст держави і права ім. В. М. Корецького, 2001. – 656 с.
 - 10.Добрянський С. Юридичне гарантування дотримання прав людини інституціями Європейського Союзу: перспективи удосконалення // Право України. - 2015. - № 2. - с.151
 - 11.Конституційний процес в Україні та світовий досвід конституціоналізму : монографія / [Шемшученко Ю.С., Батанов О.В., Крусян А.Р.]. – К. – 2014. – 262с.
 - 12.Конституційні засади сучасного державотворення: навчальний посібник у питаннях і відповідях: Навчальний посібник - Т. Є. Кагановська, Є. І. Григоренко, Я. О. Григоренко, О. С. Передерій; за редакцією Т. Є. Кагановської. – Вид-во Право. – 2017. – с.304.
 - 13.Лисенков С.Л. Основи конституційного процесуального права: Навчальний посібник. – К.: Юрисконсульт, 2007. – 270 с.
 - 14.Лисенков С.Л. Основи конституційного процесуального права України. – К.: Форум, 2005.
 - 15.Лук'янов Д. Правові системи світу: історія і сучасність правосімейного підходу до їх типологізації// Право України. - 2015. - №9. – с. 81
 - 16.[Нестерович В. Ф. Збірник задач з конституційного права України. — К.:Ліра-К, 2011. — 320 с.](#)
 - 17.Нестерович В.Ф. Виборче право України: Підручник. – К. – Вид-во Ліра-К. – 2017. – 504 с.
 - 18.Нестерович В. Практикум з Конституційного права України. Видавництво Ліра. - К. – 2018. – с. 640.
 - 19.Перепелюк В. Конституційні процедури. Державно-процесуальне право: Навчальний посібник.- Чернівці: Рута, 2004. – с. 8 –61.
 - 20.Рабинович П.М. Поняття процесуального права та його місце в структурі права України // Адвокат. – 2004. - №8.

21. Рудик П. Правові вимоги до процедури внесення змін до Конституції України // Віче. - 2014. - № 12. - С. 20.
22. Селіванов О. Ухвали Конституційного Суду України та їх юрисдикційне призначення // Право України. - 2015. - № 4. - с. 157.
23. Скрипнюк О. В. Конституційне право України : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Скрипнюк. – К. : Ін Юре, 2010. – 672 с.
24. Скрипнюк О. В. Курс сучасного конституційного права України : академічне видання [текст] / О. В. Скрипнюк. – Х. : Право, 2009. – 468 с.
25. Скрипнюк О., Федоренко В. Правотворчість Президента України та її нормопроектне забезпечення: питання теорії і практики (продовження) // Право України. - 2011. - № 3. – с. 175-186;
26. Скрипнюк О. В. Забезпечення ефективності функціонування системи демократичної влади: Україна і зарубіжний досвід // Право України. - 2015. - № 5. – С. 72.
27. Совгіря О. В. Предмет конституційно-процесуального права України // Бюлетень Міністерства юстиції України, 2008.- № 9.
28. Совгіря О. В. Конституційно-процесуальне право України: Навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 533 с.
29. Совгіря О. В. Предмет конституційно-процесуального права України // Бюлетень Міністерства юстиції України.-2008. – № 9.
30. Співробітництво територіальних громад (міжмуніципальне співробітництво – ММС): Навчально-практичний посібник/ За заг. редакцією Толкованова В. В., Журавля Т. В. – Київ. 2016. – 154 с. <http://www.ims-ukraine.org/sites/default/files/IMC.pdf>
31. Теорія и практика застосування конституційного права України. Підручник. – За ред. Селіванова А. О. – К. – 2016. – с. 176.
32. Теплюк М. Конституційні основи ефективності державної влади в Україні в умовах здійснення реформ // Право України. - 2015. - № 5. - с. 47.
33. Шемшученко Ю., Пухтинський М. Проблеми децентралізації публічної влади в контексті підвищення її ефективності // Право України. - 2015. - № 5. – С. 28.
34. Шемшученко Ю., Скрипнюк О. Зміцнювати, а не розхитувати державний суверенітет // Право України. - 2015. - № 8. – с. 15.
35. Федоренко В. Л. Конституційне право України. Підручник. – К. - 2016. – с. 616.
36. Шаповал В. Парламент як представницький орган.— //Право України, 2015. — № 3. — С. 114-135
37. Шаповал В. Парламент: організаційні характеристики.— // Право України, 2015. — № 4. — С. 120-134.
38. Шаповал В. Парламент: порядок законотворення.— //Право України, 2015. — № 6. — С. 165.
39. Шаповал В. Парламент: функціональні характеристики.— // Право України, 2015. — № 5. — С. 54.

- 40.Шутак І.Д. Як перемогти на виборах. Посібник. – К. - Вид-во Право. – 2014. – с.244.
- 41.Федоренко В. Система конституційного права України: поняття, генезис і структура.// Право України. - 2017. - № 5. - с. 18-26.
- 42.Сердюк В. Проблеми створення Вищого антикорупційного суду: первинний аналіз // Право України. - 2018.- №3. – с.52-64.
- 43.Щербанюк О. Конкурсний добір суддів: проблеми конституційної реалізації// Право України. - 2018.- №3. – с.92-109.
- 44.Хотинська-Нор О. Дисциплінарна відповідальність vs незалежність судді: у пошуках балансу// Право України. - 2018.- №3. – с.110-122.
- 45.Федоренко В. Конституціоналізм і революції// Право України. - 2018.- №4. – с.64-92.
46. Бориславська О. Конституційна юрисдикція в умовах європейської моделі конституціоналізму// Право України. - 2018.- №4. – с.93-107.
- 47.Слінько Т. Гарантування свободи слова як елемент сучасного конституціоналізму// Право України. - 2018.- №4. – с.108-125.
- 48.Мішина Т. Муніципальна реформа в Україні: стан і перспективи// Право України. - 2018.- №4. – с.126-138.
49. Токарська А., Софінська І. Сучасна правова доктрина громадянства: проблеми та перспективи розвитку// Право України. - 2018.- №4. – с.147-164.
- 50.Крючко Н. Ознаки судової влади: конституційно-правовий аспект// Право України. - 2018.- №4. – с.251-260.
- 51.Залесни Я. Конституційна скарга в Польщі: модель, доктринальне тлумачення та проблеми застосування// Право України. - 2018.- №12. – с.25-38.
- 52.Савчин М. Доктринальні проблеми запровадження конституційної скарги в Україні// Право України. - 2018.- №12. – с.39-54.
- 53.Летнянчин Л. Проблеми конституціоналізації індивідуальної конституційної скарги в Україні// Право України. - 2018.- №12. – с.55-76.
- 54.Шаптала Н. Проблеми подальшого законодавчого врегулювання діяльності Конституційного Суду України// Право України. - 2018.- №12. – с.220-236.
- 55.Тітов М. Визначення правових дефініцій як ключ до успішного продовження реформи з децентралізації влади в Україні// Право України. - 2019.- №3. – с.287-295.
- 56.Самбор М. Надзвичайний стан як умова обмеження права на свободу мирних зібрань// Право України. - 2019.- №4. – с.183-195.
- 57.Тітов М. Про деякі аспекти моделювання нового адміністративно-територіального устрою держави (укрупнення районів) // Право України. - 2019.- №5. – с.128-137.
- 58.Софінська І. Світоглядне ядро громадянства: від традиційних до емансипативних цінностей // Право України. - 2019.- №5. – с.138-150.
- 59.Христова Г. Доктрина позитивних зобов'язань держави у сфері прав людини: основні аспекти розуміння // Право України. - 2019.- №6. – с.100-118.

- 60.Бакумов О. Відповідальність Парламенту України в системі юридичної відповідальності держави: конституційно-правовий аналіз// Право України. - 2019.- №7. – с.198-217.
- 61.Самбор М. Конституційні форми здійснення права на мирні зібрання: збори, мітинги, походи, демонстрації// Право України. - 2019.- №8. – с.255-267.
- 62.Ющик О. Демократія і народовладдя в Україні як предмет юридичної доктрини// Право України. - 2019.- №10. – с.25-39.
- 63.Барабаш Ю. Право на зміну конституційного ладу як складова правосуб'єктності Українського народу// Право України. - 2019.- №10. – с.66-81.
- 64.Мельниченко В. Правове регулювання всеукраїнського референдуму за народною ініціативою і розвиток народовладдя// Право України. - 2019.- №10. – с.113-129.
- 65.Куян І. Парламентські слухання як форма і засіб забезпечення народовладдя в Україні// Право України. - 2019.- №10. – с.130-141.
- 66.Кресіна І. Виборність суддів як реалізація принципу народовладдя// Право України. - 2019.- №10. – с.142-157.
- 67.Серьогін В., Серьогіна С. Децентралізація і місцеве самоврядування у контексті зміцнення народовладдя в Україні// Право України. - 2019.- №10. – с.158-174.
- 68.Батанов О. Народовладдя та муніципальна влада: феноменологія співвідношення і взаємодії// Право України. - 2019.- №10. – с.175-194.
- 69.Любченко П. Народовладдя та місцеве самоврядування: сутність і взаємообумовленість розвитку// Право України. - 2019.- №10. – с.195-211.
- 70.Чижмарь К.І., Лавринович О.В. Конституція України. Науково-практичний коментар. Видавничий дім «Професіонал». – К. – 2020. – 290 с.
- 71.Конституційне право України: навч.-метод. Посібник [Електронний ресурс]/ Д.С. Терлецький, М.В. Афанасьєва, Ю.Д. Батан та ін.; за заг. ред. Д.С. Терлецького. - Одеса: 2020. - 242с. Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/12412> DOI10.32837/11300.12412
- 72.Конституційне право України: підручник / [Т.М. Слінько, Л.І. Летнянчин, Ф.В. Веніславський та ін.]; за заг. ред. Т.М. Слінько. – Харків: Право, 2020. – 592 с.
- 73.Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, О.М. Лисенко, А.А. Мелешевич. – К.: ВАІТЕ, 2021. – 528с.
- 74.Пересада О.М. Конституційне право України: навчальний посібник в таблицях та схемах / О.М. Пересада. – Київ: ВД «Дакор», 2020. – 248 с. 51
- 75.Скрипнюк О., Скрипнюк О. Демократична, соціальна, правова держава в контексті національної ідеї України// Право України. – 2021. - №2. - с. 52-62.
- 76.Святоцький О. Поняття, ознаки, атрибути та символи державності // Право України. - 2021.- №9. – с.22-25.
- 77.Стефанчук Р. Традиція безперервності української державності// Право України. – 2021. - №9. - с. 12-21.

- 78.Шляхтун П., Колюх В. Конституційний Суд України як надпарламентський орган законодавчої влади // Право України. - 2021.- №1. – с.215-228.
- 79.Теплюк М. Конституційне визначення публічної влади – ключова ланка юридичної доктрини України // Право України. - 2021.- №2. – с.29-41.
- 80.Мороз О. Держава і місцеве самоврядування в Україні як інститути утвердження влади народу (питання взаємодії)// Право України. - 2021.- №2. – с.42-51.
- 81.Айріян К. Звернення суб'єктів права на конституційну скаргу до Конституційного Суду України: окремі аспекти // Право України. - 2021.- №7. – с.157-168.
- 82.Ковальчук В. Популізм і конституційна трансформація у країнах Центрально-Східної Європи та Україні // Право України. - 2021.- №8. – с.168-185.
- 83.Конституційне право : підручник / Ю. Г. Барабаш, О. М. Бориславська, В. М. Венгер ; ОБСЄ. - Київ : ВАІТЕ, 2021. - 528 с.
- 84.Якимович Я. В. Конституційне право України. Курс лекцій / Яким Васильович Якимович. – Ужгород, 2022. – 129 с.
- 85.Софінська І. Громадянство та вакцинний націоналізм у дії (ревіталізація свободи пересування в Європейському Союзі)// Право України. - 2021.- №8. – с.186-198.
- 86.Рішення Європейського суду з прав людини щодо застосування тимчасових заходів у справі у зв'язку з військовою агресією Росії проти України від 1 березня 2022 року (витяг) // Право України. – 2022. - №3. - с. 39.
- 87.Рабінович П. На шляху до формування доктрини основоположних прав людини //Право України. – 2022. - №1. - с. 23-38.
- 88.Савчин М. Конституційна юстиція в умовах сучасної трансформації права // Право України. - 2022.- №1. – с.39-81.
- 89.Венгер В. Забезпечення системності національного законодавства в умовах війни: парламентський практичний вимір// Право України. – 2023. - №1. - с 76-93.
- 90.Савчин М. Вступ, або Чинники трансформації конституційного права в умовах війни// Право України. – 2023. - №1. - с. 9-11.
- 91.Савчин М. Руссо-українська війна та трансформація конституційного права// Право України. – 2023. - №1. - с. 12-53.
- 92.Барабаш Ю., Берченко Г. Чи здатна захистити себе демократія в умовах війни? (На досвіді державного будівництва під час російської агресії) // Право України. – 2023. - №1. - с. 54-75.
- 93.Остапенко Г. Легальність, легітимність і правова визначеність у сучасних політико-правових реаліях 2022–2023 рр.. // Право України. – 2023. - №3. - с.54-71.
- 94.Софінська І. Позбавлення громадянства: дилема чи проблема-феномен? // Право України. – 2023. - №3. - с. 72-86.
- 95.Щербанюк О., Бзова Л. Реформування процедури добору суддів Конституційного Суду України як умова інтеграції до Європейського Союзу:

- контекстуальні та концептуальні міркування// Право України. – 2023. - №7. - с. 12-23.
96. Барабаш Ю., Бориславська О. Конституційна юриспруденція (офіційна конституційна доктрина) в Україні: проблеми становлення// Право України. – 2023. - №7. - с. 53-69.
97. Ковальчук В. Конституціоналізм в умовах війни: питання цінностей, прав та ідентичності// Право України. – 2023. - №7. - с. 115-127.
98. Батанов О. Людина в місцевому самоврядуванні: проблеми взаємодії в умовах викликів російсько-української війни// Право України. – 2024. - №6. - с.14-37.
99. Баймуратов М., Кофман Б. Мілітарний муніципалізм: доктринальна ідея чи об'єктивні потреба та необхідність// Право України. – 2024. - №6. - с.38-60.
100. Ключковський Ю. Правове регулювання місцевого самоврядування в умовах воєнного стану// Право України. – 2024. - №6. - с.61-76.
101. Костецька Т. Інформаційно-комунікаційні чинники функціонування системи місцевого самоврядування в умовах воєнного стану// Право України. – 2024. - №6. - с.77-93.
102. Бедрій Б. Економічний вимір місцевого самоврядування в умовах воєнного стану в Україні// Право України. – 2024. - №6. - с.94-107.
103. Савчин М. Чесноти і цінності у праві та їх вплив на Конституцію // Право України. – 2024. - №1. - с.108-118.
104. Камінська Н. Правові цінності Європейського Союзу та їхній вплив на національні правопорядки// Право України. – 2024. - №7. - с.56-78.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний портал Верховної Ради України: <https://www.rada.gov.ua/>.
2. Наукова бібліотека СНУ ім. В. Даля: <https://library.snu.edu.ua/>.
3. Офіційний сайт наукового збірника «Актуальні проблеми права: теорія і практика»: <https://dspace.snu.edu.ua/communities/fc0184dd-b4f6-4164-882e-16822342e107>.
4. Електронна бібліотека: <http://www.info-library.com.ua/>.
5. Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій. Велика Британія <https://ials.sas.ac.uk/>.
6. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка www.library.univ.kiev.ua.
7. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія» <https://library.ukma.edu.ua/>.

8. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
<http://www.nbu.gov.ua/>.
9. Національна бібліотека Франції <http://www.bnf.fr/>.
10. Німецькі бібліотеки <http://www.ddb.de/>.
11. Українська правнича фундація <https://ulaf.org.ua/>.
12. Офіційний сайт Social Science Research Network. URL:
<https://www.ssrn.com/index.cfm/en/>
13. Офіційний сайт Суду ЄС. URL:
https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en.
14. Офіційний сайт Європейського Суду з прав людини. URL:
<https://echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>
15. Система дистанційного навчання СНУ ім. В. Даля:
<https://snu.edu.ua/>

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання семінарських занять з дисципліни

«Конституційне право та процес»

2 частина

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»,

денної та заочної форми навчання

освітньою програмою (спеціальністю) 081 «ПРАВО»

(Електронне видання)

Укладачі:

АНТОНЕНКО Михайло Іванович

ТАТАРЕНКО Галина Вікторівна

РУДЕНКО Микола Васильович

Редактор

Техн. редактор О.В. Маслош

Оригінал-макет О.В. Маслош

Підписано до друку _____

Формат 60x84¹/₁₆. Папір типограф. Гарнітура Times.

Друк офсетний. Умов. друк. арк. №. Облік. вид. арк. _____.

Тираж ___ екз. Вид. № _____. Замов. № _____. Ціна договірна.

Видавництво Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля

Адреса видавництва: вул. Іоанна Павла II, 17

Тел.+38(050)218 04 78, факс (06452) 4 03 42

e-mail: vidavnictvoSNU.ua@gmail.com